

ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝCH A POTRAVINÁŘSKÝCH
INFORMACÍ

VETERINÁRNÍ MEDICÍNA

12

ČÍSLO 39 (LXVII)
ROK 1994
ISSN 0375-8427

ČESKÁ AKADEMIE ZEMĚDĚLSKÝCH VĚD
SLOVENSKÁ AKADÉMIA PÔDOHOSPODÁRSKYCH VIED

The journal publishes experimental papers and reviews from all spheres of veterinary medicine

The contents of all editions and paper summaries are covered by Current Contents – Agriculture, Biology and Environmental Sciences

Editorial Board – Redakční rada

Prof. MVDr. Jan B o u d a , DrSc., University of Veterinary and Pharmaceutical Sciences, Brno, Czech Republic

Doc. MVDr. Ivan H e r z i g , CSc., Veterinary Research Institute, Brno, Czech Republic

Prof. MVDr. Bohumír H o f í r e k , DrSc., University of Veterinary and Pharmaceutical Sciences, Brno, Czech Republic

Prof. MVDr. Karel H r u š k a , CSc. (Chairman), Veterinary Research Institute, Brno, Czech Republic

Doc. MVDr. Gabriel K o v á č , DrSc., University of Veterinary Medicine, Košice, Slovak Republic

Doc. MVDr. Imrich M a r a č e k , DrSc., Research Institute of Experimental Veterinary Medicine, Košice, Slovak Republic

Doc. MVDr. Ivan R o s i v a l , CSc., University of Veterinary Medicine, Košice, Slovak Republic

Prof. MVDr. Bohumil Š e v č í k , DrSc., Research Institute of Feed Supplements and Veterinary Drugs, Jílové u Prahy, Czech Republic

Editor in Chief – Vedoucí redaktorka

Ing. Zdenka Radošová

MECHANISMUS PŮSOBNÍ MOČOVINY V MLÉCE NA KYSACÍ AKTIVITU MLÉČNÝCH KULTUR

J. Lukášová

Vysoká škola veterinární a farmaceutická, Brno

Byl sledován vliv obsahu močoviny v mléce na kysací aktivitu jogurtové a smetanové kultury. Koncentrace vyšší jak 6 mmol/l způsobila změnu poměrů laktobacilů a streptokoků v jogurtové kultuře, což se projevilo špatným prokysáváním a zvýšeným obsahem amoniaku ve vzorku. U smetanové kultury, v důsledku jiného druhového zastoupení mléčných bakterií, došlo k intenzivnímu množení těchto bakterií a k překysání výrobku. Močovina nepůsobila inhibičně na jednotlivé sledované kmeny mléčných kultur. *Streptococcus salivarius* subsp. *thermophilus* a *Leuconostoc mesenteroides* subsp. *dextranicum* intenzivně štěpily močovinu za tvorby amoniaku. Hlavní příčinou ovlivnění mléčných kultur je amoniak, který vzniká enzymatickým štěpením močoviny mléčnými streptokoky.

močovina; mléčné kultury; kysací aktivita; amoniak

Močovina je důležitým endoproduktem přeměny bílkovinných látek v organismu přežvýkavců. Při vyvážené krmné dávce se obsah močoviny v mléce pohybuje v rozsahu 2,5 až 4,5 mmol/l (L e g á t h , 1986). Při větším příjmu proteinů a nižším obsahu energie v krmné dávce dochází ke zvýšenému odbourávání proteinů, k vyšší koncentraci amoniaku v bacheru a s tím souvisí zvýšený obsah močoviny v krvi a mléce. Tuto skutečnost potvrdili v řadě experimentů např. K i r s c h - g e s s n e r a K a u f m a n n (1987) a H o m o l k a (1988).

Zvýšený obsah močoviny v mléce často doprovázejí negativní změny ukazatelů jakosti jako snížený obsah bílkovin (zejména kazeinové složky) až o 0,5 %, nízká až nedostatečná kyselost (pod 6,2 SH), zhoršené prokysávací schopnosti (M e r g l , 1987; P o d h o r s k ý a C v a k , 1989). Takové mléko je obtížně zpracovatelné na kysané mléčné výrobky a sýry.

V předložené práci je posuzována souvislost mezi obsahem močoviny v mléce a kysací aktivitou mléčných kultur.

MATERIÁL A METODY

K pokusům bylo použito sušené odtučněné mléko, jogurtová kultura RX (ON 57 1702), smetanová kultura (ON 57 1701), *Lactobacillus delbrueckii* subsp. *bulgaricus*, *Streptococcus salivarius* subsp. *thermophilus*, *Lactococcus lactis* subsp. *lactis* a *Leuconostoc mesenteroides* subsp. *dextranicum*. Kmeny byly získány ze sbírky mikroorganismů Lactoflora.

I. Vliv močoviny na jogurtovou kulturu – The effect of urea on yoghurt culture

Výchozí obsah močoviny ¹ (mmol/l)	Inkubace 3,5 h při teplotě 43 °C							
	pH		pH		poměr tyčinky : koky ³		NH ₃ (mg/ /1 000 g)	konzistence ⁴
	K	P	K	P	K	P		
60 $\bar{x}$	4,58	7,3	31,7	19,2	1 : 1,7	1 : 6,3	1 695	tekutá ⁵
<i>s</i>	0,37	0,46	4,14	6,3			135,1	
40 $\bar{x}$	4,38	6,19	35,1	30,9	1 : 1,6	1 : 3,8	1 350	tekutá
<i>s</i>	0,28	0,45	4,18	3,43			89,2	
20 $\bar{x}$	4,56	5,2	32,6	30,4	1 : 1,7	1 : 3,5	709	polotuhá ⁶
<i>s</i>	0,35	0,37	2,15	5,6			19,52	
10 $\bar{x}$	4,65	4,92	35,9	34,3	1 : 1,7	1 : 2,4	682	tuhá ⁷
<i>s</i>	0,05	0,10	2,03	3,36			19,89	
9 $\bar{x}$	4,54	4,88	36,4	35,7	1 : 2	1 : 2,3	599	tuhá
<i>s</i>	0,07	0,12	3,15	2,27			16,34	
6 $\bar{x}$	4,4	4,45	39,1	39,0	1 : 1,6	1 : 1,83	325	tuhá
<i>s</i>	0,14	0,36	3,28	3,36			17,25	
4 $\bar{x}$	4,43	4,45	39,1	39,0	1 : 1,6	1 : 1,63	251	tuhá
<i>s</i>	0,15	0,14	3,85	3,62			14,12	
Kontrola ⁸ $\bar{x}$							233	tuhá
<i>s</i>							14,39	

K = kontrolní vzorky – control samples, P = pokusné vzorky – test samples

¹initial content of urea, ²3.5 h at a temperature of 43 °C, ³rods : cocci ratio, ⁴consistence, ⁵liquid, ⁶semisolid, ⁷solid, ⁸control

1. K 10% roztoku odtučněného sušeného mléka byla přidána močovina tak, aby výsledné koncentrace byly 60, 40, 20, 10, 9, 6 a 4 mmol/l. K části mléka byla přidána jogurtová kultura (2 %) a vzorky, včetně kontrolních, byly inkubovány při teplotě 43 °C 3,5 hodiny. K druhé části byla přidána smetanová kultura (1 %) a vzorky byly inkubovány při teplotě 22 °C 20 hodin. U všech vzorků pak byla stanovena aktuální a titrační kyselost, počet buněk mléčné kultury (u jogurtové kultury ještě poměr koků a tyčinek), obsah močoviny a amoniak. Inkubační podmínky pro obě kultury byly určeny podle příslušných norem.

2. Do 10% roztoku odtučněného mléka byla přidána močovina tak, aby výsledné koncentrace byly 60, 20, 10 a 6 mmol/l. Do připravených vzorků byly přidány jednotlivé kmény v koncentraci 1 %. Vzorky byly inkubovány za optimálních podmínek pro jednotlivé kmény (T e p l ý aj., 1984) takto:

II. Vliv močoviny na smetanovou kulturu – The effect of urea on sour cream culture

Výchozí obsah močoviny ¹ (mmol/l)	Inkubace 20 h při teplotě 22 °C								
	pH		SH		mikroorganismy ³ (.10 ⁷ /ml)		NH ₃ (mg/ /1 000 g)	konzistence ⁴	
	K	P	K	P	K	P			
60	$\bar{x}$	4,28	5,06	44,6	52,16	3,5	1,1	1 738	zrnitá ⁵ , oddělená ⁶
	<i>s</i>	0,17	0,16	1,52	2,29	1,21	0,9	142,1	
40	$\bar{x}$	4,31	4,76	45,9	50,22	2,8	3,39	1 194	zrnitá, oddělená
	<i>s</i>	0,18	0,11	1,19	5,8	1,42	1,25	158,4	
20	$\bar{x}$	4,30	4,52	45,9	47,2	2,8	3,45	820	zrnitá
	<i>s</i>	0,10	0,12	1,61	1,81	0,95	1,15	21,2	
10	$\bar{x}$	4,37	4,46	42,7	43,25	1,98	2,94	479	tuhá ⁷ , hladká ⁸
	<i>s</i>	0,46	0,44	0,74	1,42	0,98	1,01	12,51	
9	$\bar{x}$	4,32	4,46	41,7	43,2	1,86	2,19	392	tuhá, hladká
	<i>s</i>	0,09	0,13	0,95	1,38	0,58	1,01	18,49	
6	$\bar{x}$	4,34	4,39	45,5	47,1	2,8	3,4	217	tuhá, hladká
	<i>s</i>	0,21	0,15	1,12	1,16	1,11	1,25	16,73	
4	$\bar{x}$	4,38	4,41	45,37	45,57	3,9	3,62	181	tuhá, hladká
	<i>s</i>	0,11	0,12	1,09	1,10	1,09	0,84	12,12	
Kontrola ⁹	$\bar{x}$							170	tuhá, hladká
	<i>s</i>							9,67	

¹initial content of urea, ²incubation 20 h at a temperature of 22 °C, ³microorganisms, ⁴consistence, ⁵granular, ⁶dissintegrated, ⁷solid, ⁸smooth

<i>Lactobacillus delbrueckii</i> subsp. <i>bulgaricus</i>	43 °C	4 h
<i>Streptococcus salivarius</i> subsp. <i>thermophilus</i>	43 °C	24 h
<i>Lactococcus lactis</i> subs. <i>lactis</i>	30 °C	24 h
<i>Leuconostoc mesenteroides</i> subsp. <i>dextranicum</i>	22 °C	24 h

Poté byla provedena stejná vyšetření jako v bodu 1.

3. Ve třetí části byl do mléka s jogurtovou a smetanovou kulturou přidán NH₄Cl tak, aby výsledná koncentrace odpovídala obsahu amoniaku, vytvořeném ureázou mléčných bakterií v předchozích pokusech. Po inkubaci vzorků (jogurtová kultura 43 °C; 3,5 h, smetanová kultura 22 °C; 20 h), byla stanovena aktuální kyselost, titrační kyselost a provedeno mikroskopické vyšetření.

Obsah močoviny byl stanoven fotometricky měřením filtrátu barveného činidlem s diacetylmonoxinem (Z e l e n ý a Š í c h o v á, 1987) při vlnové délce 520 nm. Amoniak byl stanoven mikrodifuzní metodou (Vet. lab. metodiky, 1990).

III. Vliv močoviny na vybrané kmeny mléčných kultur – The effect of urea on some strains of lactic cultures

Kmen ¹	Výchozí obsah močoviny ² (mmol/l)	pH	SH	NH ₃ (mg/ /1 000 g)	Mikro-organismy ³ (.10 ⁷ /ml)	Konzistence ⁴
<i>Streptococcus salivarius</i> subsp. <i>thermophilus</i>	60	7,3	18,5	2 285	1,4	tekutá ⁵
	20	5,3	20,9	992	3,0	tuhá ⁶
	10	5,0	28,9	521	3,6	tuhá
	6	4,9	29,1	389	3,8	tuhá
Kontrola ⁷	1,9	4,9	24,3	85	4,7	tuhá
<i>Lactobacillus delbrueckii</i> subsp. <i>bulgaricus</i>	60	4,9	27,2	35,27	3,2	tuhá
	20	4,9	24,9	36,8	3,1	tuhá
	10	4,9	28,7	38,2	3,4	tuhá
	6	5,2	24,5	33,1	3,5	tuhá
Kontrola	2,04	4,8	30,26	33,0	3,2	tuhá
<i>Lactobacillus lactis</i> subsp. <i>lactis</i>	60	4,6	40,06	357,8	4,5	tuhá
	20	4,56	40,8	285,4	4,2	tuhá
	10	4,53	40,7	252,9	4,1	tuhá
	6	4,5	40,8	195,5	3,8	tuhá
Kontrola	2,04	4,5	42,41	72,8	3,7	tuhá
<i>Leuconostoc mesenteroides</i> subsp. <i>dextranicum</i>	60	7,34	20,3	2 336,8	7,5	tekutá
	20	5,94	23,5	971,0	5,4	tekutá
	10	5,6	20,6	374,8	6,2	tekutá
	6	5,53	21,2	339,3	6,0	tekutá
Kontrola	2,01	5,37	21,1	102,9	5,2	tekutá

¹strain, ²initial content of urea, ³microorganisms, ⁴consistence, ⁵liquid, ⁶solid, ⁷control

VÝSLEDKY

Působení močoviny na jogurtovou kulturu se projevilo při koncentraci vyšší než 6 mmol/l (tab. I). Byla zjištěna změna poměru koků a tyčinek ve prospěch koků, snížil se obsah močoviny a zvýšil obsah amoniaku. Výrazné rozdíly byly zaznamenány v kyselosti a konzistenci vzorků. Snižováním koncentrace močoviny v mléce se všechny sledované ukazatele blížily hodnotám v kontrolních vzorcích.

Vliv močoviny na smetanovou kulturu se projevil odlišným způsobem. V mléce s vyšším obsahem močoviny se smetanová kultura množila více než v kontrolních vzorcích. Pouze při 60 mmol/l v mléce bylo zjištěno méně bakterií,

IV. Vliv amoniaku na jogurtovou kulturu – The effect of ammonia on yoghurt culture

Výchozí obsah amoniaku ¹ (mg/1 000 g)	Inkubace 3,5 h při teplotě 43 °C ²					
	pH	SH	tyčinky ³	koky ⁴	poměr tyčinky : koky ⁵	konzistence ⁶
(.10 ⁵ /ml)			(.10 ⁷ /ml)			
2 072 $\bar{x}$	5,41	36,44	8,9	1,1	1 : 12,2	tekutá ⁷
<i>s</i>	0,22	2,15	1,23	0,45		
1 269 $\bar{x}$	4,49	39,65	35,5	2,3	1 : 6,63	tekutá
<i>s</i>	0,09	1,92	3,12	0,18		
755 $\bar{x}$	4,34	38,7	64,9	2,8	1 : 4,4	polotuhá ⁸
<i>s</i>	0,18	2,46	2,85	0,2		
418 $\bar{x}$	4,42	34,65	64,0	1,7	1 : 2,73	tuhá ⁹
<i>s</i>	0,13	22,46	2,85	0,51		
246 $\bar{x}$	4,32	34,53	78,8	2,0	1 : 2,65	tuhá
<i>s</i>	0,08	1,32	2,15	0,51		
Kontrola ¹⁰						
20,4 $\bar{x}$	4,28	34,52	93,1	1,9	1 : 2,08	tuhá
<i>s</i>	0,07	1,29	3,05	0,39		

¹initial content of ammonia, ²incubation 3.5 h at a temperature of 43 °C, ³rods, ⁴cocci, ⁵rods : cocci ratio, ⁶consistence, ⁷liquid, ⁸semisolid, ⁹solid, ¹⁰control

pravděpodobně v důsledku inhibičního účinku vysokého obsahu kyseliny mléčné. Rozdílly byly zaznamenány v kyselosti a v konzistenci vzorků (tab. II).

Studium vlivu močoviny na jednotlivé kmeny mléčných kultur prokázalo, že tato látka nemá inhibiční účinek na žádný studovaný kmen. Pouze u *S. salivarius* subsp. *thermophilus* byl zpomalen růst v závislosti na koncentraci močoviny. *S. salivarius* subsp. *thermophilus* a *L. mesenteroides* subsp. *dextranicum* štěpily močovinu intenzivně, u *L. lactis* subsp. *lactis* byla rozkladná aktivita nižší a *L. delbrueckii* subsp. *bulgaricus* neštěpil močovinu vůbec (tab. III).

Na základě získaných výsledků, především zvýšeného obsahu amoniaku, byly další pokusy zaměřeny na sledování účinku amoniaku na mléčné kultury. Získané výsledky potvrdily předpokládaný nežádoucí účinek amoniaku na obě sledované kultury v závislosti na jeho koncentraci v mléce (tab. IV a V).

DISKUSE

Obsah močoviny slouží jako diagnostický ukazatel vyrovnané výživy dojníc. Příčinou zvýšeného obsahu močoviny v mléce není jen nepoměr bílkovinných a energetických složek v krmivu, ale i další faktory, např. nadměrné hnojení

V. Vliv amoniaku na smetanovou kulturu – The effect of ammonia on sour cream culture

Výchozí obsah amoniaku ¹ (mg/1 000 g)	Inkubace 20 h při teplotě 22 °C ²			
	pH	SH	mikroorganismy ³ (.10 ⁷ /ml)	konzistence ⁴
2 046	$\bar{x}$ 4,14	56,4	3,02	zrnitá ⁵ , oddělená ⁶
	<i>s</i> 0,21	2,45	1,1	syrovátka ⁷
1 253	$\bar{x}$ 4,1	50,4	3,36	zrnitá, oddělená
	<i>s</i> 0,17	2,15	1,4	syrovátka
782	$\bar{x}$ 4,1	46,9	3,53	zrnitá
	<i>s</i> 0,16	2,46	1,2	
414	$\bar{x}$ 4,34	44,6	3,06	tuhá ⁸ , hladká ⁹
	<i>s</i> 0,12	2,23	0,9	
215	$\bar{x}$ 4,45	43,58	3,45	tuhá, hladká
	<i>s</i> 0,14	2,88	0,5	
Kontrola ¹⁰	$\bar{x}$ 4,26	41,4	2,95	tuhá, hladká
	<i>s</i> 0,07	0,9	0,4	

¹initial content of ammonia, ²incubation 20 h at a temperature of 22 °C, ³microorganisms, ⁴consistence, ⁵granular, ⁶disintegrated, ⁷whey, ⁸solid, ⁹smooth, ¹⁰control

dusíkatými hnojivy, což má za následek překročení koncentrace N-látek v sušině krmné dávky, stadium laktace, vysokoprodukčnost dojnic, počet otelení aj. (Oltner aj., 1985; Slanina a Hlinka, 1989; Hanuš aj., 1993).

Zvýšený obsah močoviny je příčinou špatné využitelnosti mléka při sýření a omezuje až inhibuje kysací aktivitu mléčných kultur (Podhorský aj., 1989; Slanina a Hlinka, 1989). Podobně dochází ke zhoršení sýření i u ovčího mléka (Gajdůšek a Jelínek, 1992). V tomto směru naše výsledky korelují s uvedenými autory. Příčinou špatného prokysávání však není inhibice jogurtové kultury, ale potlačení rozvoje laktobacilů, jejichž počet několikanásobně klesá ve srovnání s kontrolami. Tím je narušena interakce mezi streptokoky a laktobacily, takže prokysávání probíhá neplnohodnotně. Takto nepříznivě ovlivňuje jogurtovou kulturu močovina v koncentraci vyšší než 6 mmol/l.

U smetanové kultury stimuluje močovina rozvoj mikroorganismů a vede tak k překysání výrobku. Pouze při nadměrně vysokých hodnotách močoviny dochází k částečné inhibici kultury pravděpodobně v důsledku vysoké kyselosti.

Experimentálně jsme prokázali, že močovina nepůsobí inhibičně na žádný ze studovaných kmenů mléčných kultur, tedy ani na *L. delbrueckii* subsp. *bulgaricus*.

Mechanismus působení močoviny je podle našich poznatků následující: U jogurtové kultury mléčné streptokoky rozkládají enzymaticky močovinu za vzniku

amoniaku. Ten zvyšuje pH mléka. Současně působí inhibičně na laktobacily, které se nerozmnožují a snižují tak řádné prokysávání mléka. To se projeví sníženou titrační kyselostí, především u extrémně vysokých hodnot močoviny v mléce.

Zástupci rodu *Lactococcus* a *Leuconostoc* u smetanové kultury mají schopnost štěpit močovinu a v přítomnosti amoniaku se intenzivně množí. Při vysokých koncentracích močoviny dochází k překysání výrobku tvorbou zvýšeného množství organických kyselin, což následně tlumí rozvoj laktokoků.

Použitím NH_4Cl v mléce při pokusech s mléčnými kulturami, nejsou docíleny stejné podmínky prostředí jako při použití močoviny. NH_4Cl v mléce disociuje a ovlivňuje jeho pH. Avšak jako důkaz inhibice laktobacilů amoniakem je dostačující.

Závěrem lze říci, že močovina způsobuje změny kysací schopnosti mléčných kultur až při koncentracích, které se v mléce vyskytují vzácně. Při nižších koncentracích jsou změny málo výrazné a neprojevují se na kvalitě koagula.

Literatura

- GAJDŮŠEK, S. – JELÍNEK, P.: Vzájemné vztahy mezi složkami ovčího mléka a syřitelností. *Živoč. Výr.*, 37, 1992: 1023–1028.
- HANUŠ, O. – GENČUROVÁ, V. – FICNAR, J. – GABRIEL, B. – ŽVÁČKOVÁ, I.: Vztah obsahu močoviny a bílkovin v stájových vzorcích mléka k některým chovatelským faktorům. *Živoč. Výr.*, 38, 1993: 61–72.
- HOMOLKA, P.: Koncentrace močoviny v mléce a její závislost k ostatním ukazatelům. *Věst. Českoslov. Akad. zeměd.*, XXXV, 1988: 111.
- KIRCHGESSNER, M. – KAUFMANN, T. E. G.: Harnstoff und Allantoin in der Milch von Kühen während und nach energetischer Überversorgung. *J. Anim. Physiol. Anim. Nutr.*, 58, 1987: 147–156.
- LEGÁTH, J.: Koncentrácia močoviny v mlieku v závislosti na dojivosti dojnic. *Věst. Českoslov. Akad. zeměd.*, XXXIII, 1986: 287–288.
- MERGL, M.: Obsah močoviny v kravském mléce. *Veterinářství*, 37, 1987: 465–467.
- OLTNER, R. – EMANUELSSON, M. – WIKTORSSON, H.: Urea concentrations in milk in relation to milk yield, live weight, lactation number and amount and composition of feed given to dairy cows. *Livestock Prod. Sci.*, 12, 1985: 47–57.
- ON 57 1701. Smetanová kultura. 1975.
- ON 57 1072. Jogurtová kultura. 1976.
- PODHORSKÝ, M. – CVAK, Z.: Vliv nebílkovinných forem dusíku na hygienické a technologické vlastnosti mléka. *Prům. Potr.*, 40, 1989: 83.11–84.12.
- SLANINA, L. – HLINKA, D.: Kritická biologická fáza dojnic vo vztahu k produkci a kvalitě mléka. *Hyg. Aliment.*, X, 1989: 17–21.
- TEPLÝ, M.: Čisté mlékařské kultury. Praha, SNTL 1984: 49–57.
- VETERINÁRNÍ LABORATORNÍ METODIKY – Chemie potravin, 1990: 118–119.
- ZELENÝ, J. – ŠÍCHOVÁ, J.: Využití Bio-la testu Lachema ke stanovení močoviny v mléce. *Veter. med. (Praha)*, 32, 1987: 409–415.

Došlo 11. 4. 1994

LUKÁŠOVÁ, J. (University of Veterinary Medicine and Pharmaceutical Sciences, Brno):
The mechanism of urea action in milk on the fermentation activity of lactic cultures.
Vet. Med. – Czech, 39, 1994 (12): 715–722.

An increased content of urea in milk is a result of administration of excess rates of proteins to dairy cows at a deficient dietary energy portion. The presence of nitrates in the ingredients of feed ration also contributes to this situation. Nitrates act as inhibitors of a range of oxidation-reduction enzymes, that means also as inhibitors of most fermentations in the cow rumen, which decreases utilization of energy contained in feed ration and enhances disproportions in the protein-glycide supply in dairy cows.

The increased content of urea in milk influences its processing to fermented products and to cheese.

In the present paper the effect of urea in milk (40–60 mmol/l) on yoghurt and sour cream cultures was investigated. The higher content of urea had negative impacts on the activity of yoghurt culture. The concentration higher than 6 mmol/l decreased the counts of lactobacilli, which induced an adverse ratio of streptococci and lactobacilli. This resulted in poor fermentation, low acidity and increased content of ammonia in the product (Tab. I). The presence of urea in sour cream culture evokes intensive multiplication, and this leads to overfermentation of products (Tab. II). No inhibitory effects on the particular strains of lactic bacteria were observed, nor on *Lactobacillus delbrueckii* subsp. *bulgaricus*. These observations made us consider that the compound which negatively influences the activity of lactic cultures is not urea but ammonia produced by enzymatic breakdown of urea.

This is the reason why such amounts of ammonium chloride were added to milk with yoghurt and sour cream culture that adjusted the terminal concentrations to the values recorded in preceding experiments. Incubation of samples was in agreement with the time and temperature indicated for the given cultures. The obtained results confirmed our assumptions (Tabs. IV and V) that the main reason of disturbance of the optimum activity of lactic cultures is ammonia produced by urea breakdown to the bacterial activity.

urea; lactic cultures; fermentation activity; ammonia

Contact Address:

Doc. MVDr. Jindra L u k á š o v á , CSc., Vysoká škola
veterinární a farmaceutická, Palackého 1–3, 612 42 Brno, Czech Republic
Tel. 05/41 32 11 07, fax 05/41 21 12 41

MOŽNOSTI ELIMINÁCIE MIKROSKOPICKÝCH VLÁKNITÝCH HÚB DEZINFEKČNÝMI PROSTRIEDKAMI

A. Laciaková, V. Laciak

Univerzita veterinárskeho lekárstva, Košice

Difúznou metódou bola sledovaná antifungálna účinnosť troch jednodložkových komerčne dostupných dezinfekčných prípravkov (Persteril, Septonex a Glutaraldehyd) a ich vzájomných kombinácií na piatich rodoch mikroskopických vláknitých húb *Alternaria alternata*, *Aspergillus niger*, *Mucor fragillis*, *Fusarium moniliforme*, *Penicillium glabrum*. Najvyššia antifungálna aktivita bola pozorovaná u 2% Persterilu a 1% Septonexu. Najodolnejším kmeňom voči pôsobeniu sa prejavil *M. fragillis*.

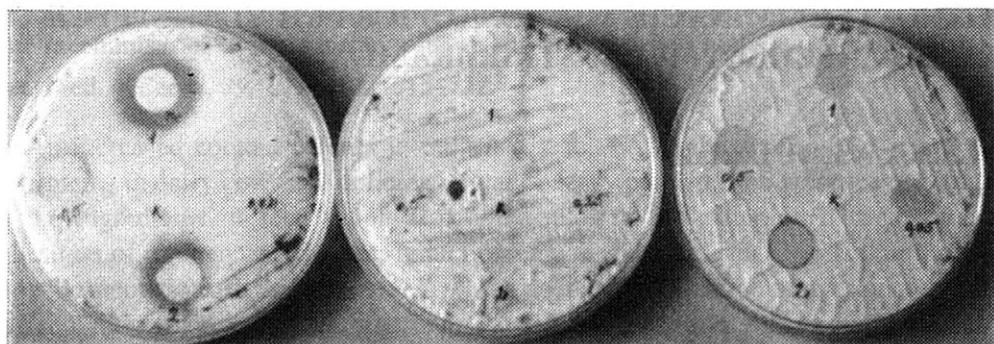
difúzna metóda; dezinfekčné prostriedky; mikroskopické vláknité huby

Medzi nebezpečných pôvodcov nozokomiálnych nákaz patria okrem baktérií tiež mikroskopické vláknité huby, ktoré častokrát kontaminujú rastlinné a živočíšne produkty a tým ohrozujú zdravie ľudí a zvierat. Významnú úlohu pri ich likvidácii zohráva správne vykonaná dezinfekcia účinnými dezinfekčnými prostriedkami. Otázky výberu vhodných antifungálnych dezinfekčných prostriedkov sú stále aktuálne nielen v terénnych, ale aj laboratórnych podmienkach. Vzhľadom na to, že literárne údaje o fungicídnom účinku jednotlivých dezinfekčných prostriedkov sú nejednotné, ba niekedy si aj protirečia, rozhodli sme sa niektoré komerčne dostupné dezinfekčné prípravky otestovať.

MATERIÁL A METÓDA

Boli otestované tieto dezinficiencie: Persteril-P (36–40% kyselina peroctová), Septonex-S (carbetoxipentadecyl-trimethylamonium bromid), Glutaraldehyd-G (25% vodný roztok) a ich vzájomné kombinácie Persteril + Septonex (PS), Persteril + Glutaraldehyd (PG), Glutaraldehyd + Septonex (GS). Antifungálna aktivita čerstvo pripravených dezinfekčných roztokov bola stanovená nami modifikovanou A j v a z j a n o v o u metódou (1987), a to nasledovným spôsobom:

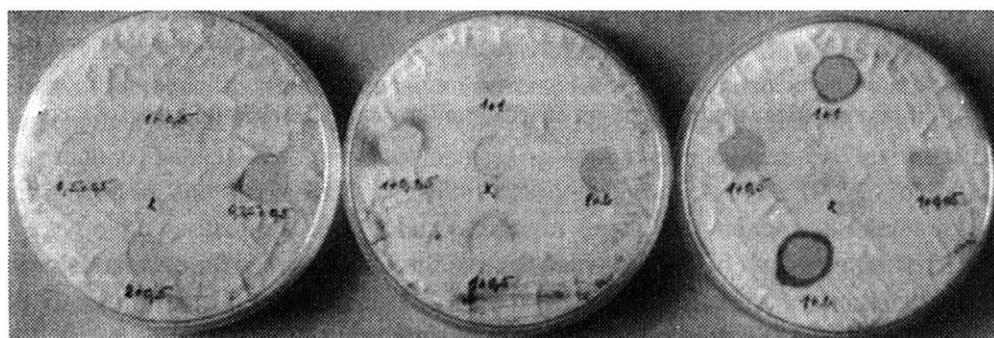
Na povrch Sabouraudovho agaru bola nanesená kultúra mikroskopických vláknitých húb pomnožených v Sabouraudovom bujone v množstve 1 ml. Po 30–40 min

P

G

S

GS

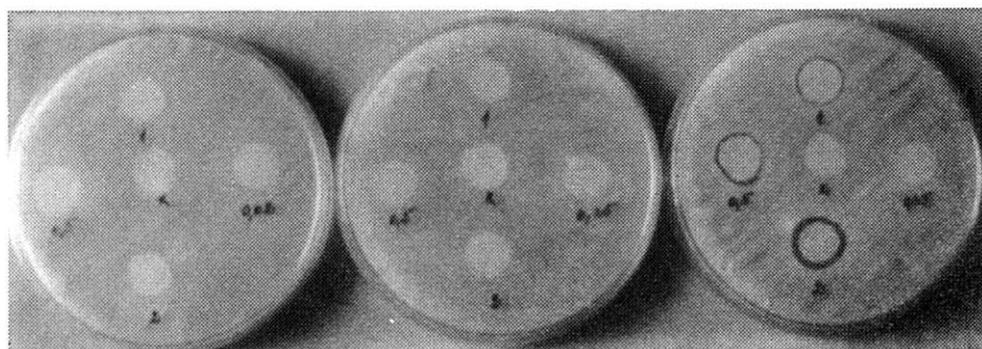
PG

PS

1–2. Fungicídne účinky dezinfekčných prípravkov na *A. niger* – Antifungal effects of disinfectants on *A. niger*

sušení pri izbovej teplote boli na povrch agaru pokladené 0,5 cm sterilné disky zhotovené z filtračného papiera, ktoré boli ponorené do testovaných dezinfekčných roztokov. V kontrolných variantoch boli disky ponárané do destilovanej vody. Jednozložkové dezinfekčné roztoky boli testované v 2, 1 a 0,5% koncentracii. Viaczložkové roztoky boli pripravené vzájomnou kombináciou jednozložkových. Testovanie bolo vykonané na pitaich štandardných kmeňoch mikromycét (získaných z Českej zbierky mikroorganizmov v Brne): *A. alternata*, *M. fragillis*, *F. moniliforme*, *P. glabrum*, *A. niger*.

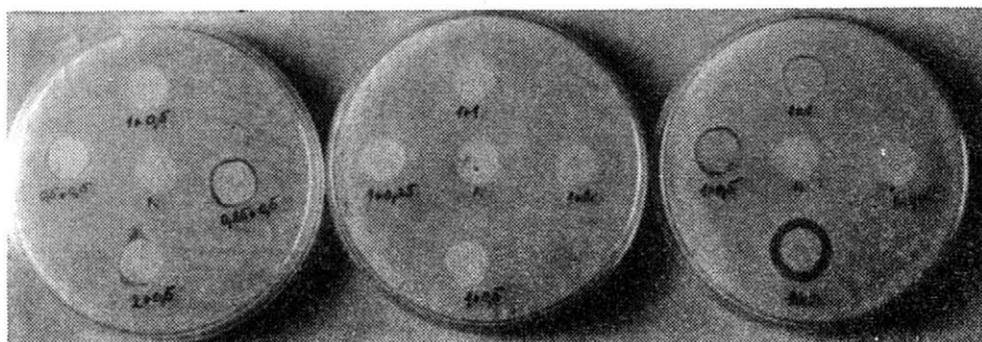
Výsledky sa hodnotili podľa potlačeného rastu mikromycét okolo diskov. Zóna s polomerom meraným od stredu disku väčším ako 1 cm sa pokladá za fungicídnu. pH dezinfekčných roztokov bolo odmerané na prístroji Orion.

P

G

S

GS

PG

PS

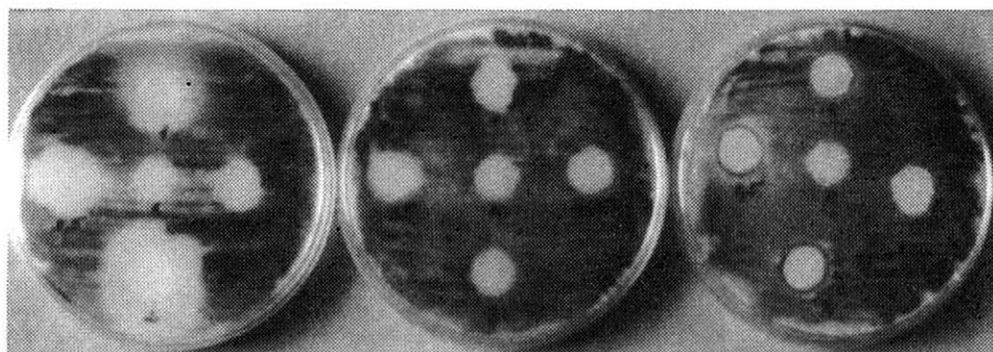
3-4. Fungicídne účinky dezinfekčných prípravkov na *M. fragilis* – Antifungal effects of disinfectants on *M. fragilis*

VÝSLEDKY

V hodnotení fungicídnej účinnosti z jednozložkových dezinfekčných prípravkov v zostupnom poradí najvýraznejšie sa prejavil: Persteril v 2% a 1% koncentrácii na *A. alternata*, *A. niger*, *F. moniliforme*, *P. glabrum*. Na *M. fragilliss* nepôsobil fungicídne ani v nami najvyššej testovanej 2% koncentrácii.

Septonex v 2% a 1% koncentrácii prejavil fungicídne účinky na *A. alternata*, v 2% na *M. fragilliss* a *P. glabrum*, pričom na *A. niger* a *F. moniliforme* nemal fungicídne účinky.

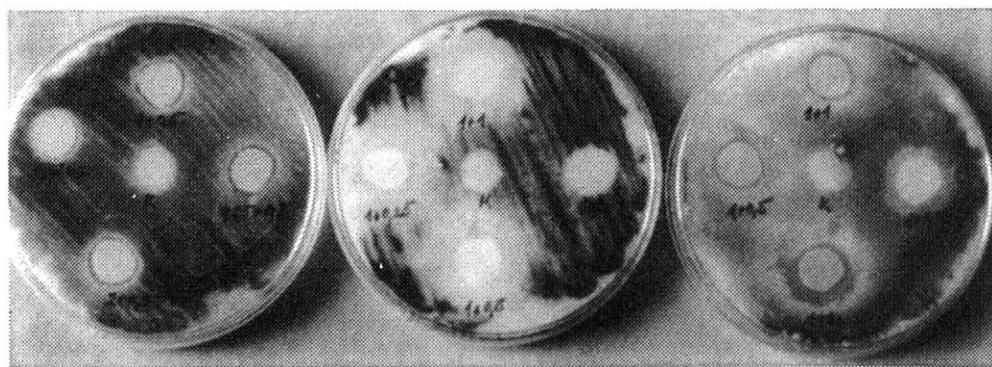
Glutaraldehyd nepôsobil (ani v nami najvyššej testovanej 2 % koncentrácii) fungicídne ani na jeden z piatich testovaných kmeňov mikromycét.

P

G

S

GS

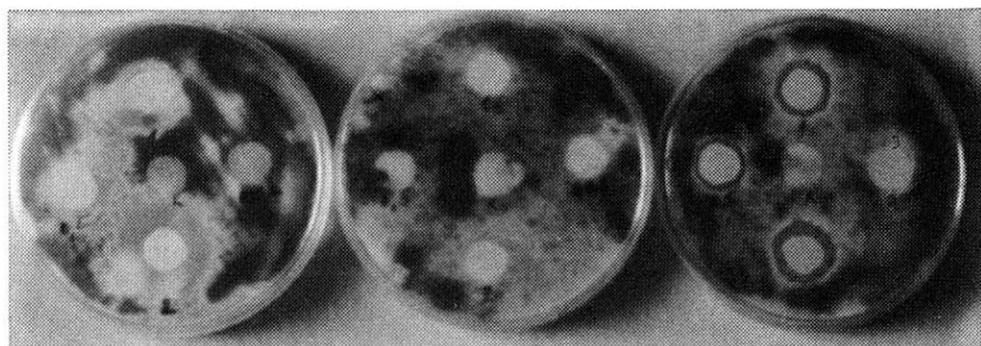
PG

PS

5-6. Fungicídne účinky dezinfekčných prípravkov na *F. moniliforme* – Antifungal effects of disinfectants on *F. moniliforme*

Z kombinovaných dezinfekčných prípravkov najvýraznejšie fungicídne účinky prejavili v zostupnom poradí: Persteril + Septonex v koncentrácii 2 + 1; 1 + 1; 1 + 0,5% pôsobil na *F. moniliforme*, v 2 + 1; 1 + 1% na *P. glabrum*, v 2 + 1% koncentrácii na *A. niger* a *M. fragillis* a v 2 + 1; 0,5 + 1% na *A. alternata*. Persteril + Glutaraldehyd v koncentráciách 1 + 1; 1 + 0,5; 1 + 0,25% na *F. moniliforme* a *P. glabrum*, v 1 + 1; 1 + 0,25% na *A. alternata*. Na *A. niger* a *M. fragillis* nepôsobil fungicídne.

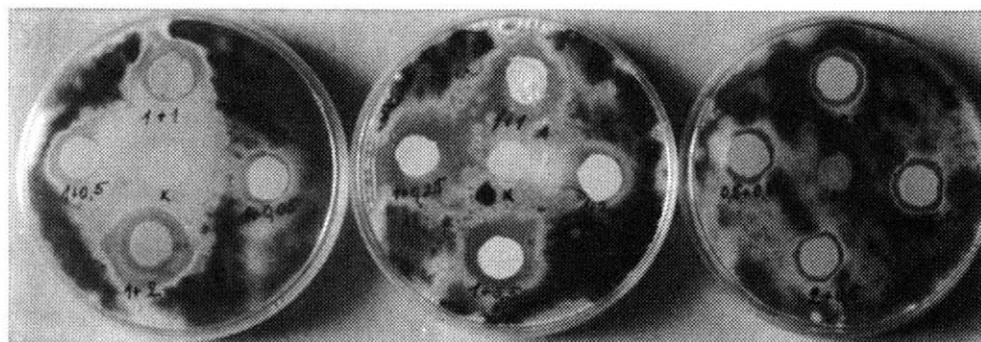
Najslabšie fungicídne účinky prejavila kombinácia Glutaraldehyd + Septonex, ktorá pôsobila iba v 1 + 1% koncentrácii na *A. alternata* a na ďalšie štyri testované mikromycéty neprejavila fungicídny účinok (tab. I, obr. 1 až 10). pH dezinfekčných roztokov sú zaznamenané v tab. II.

P

G

S

PS

PG

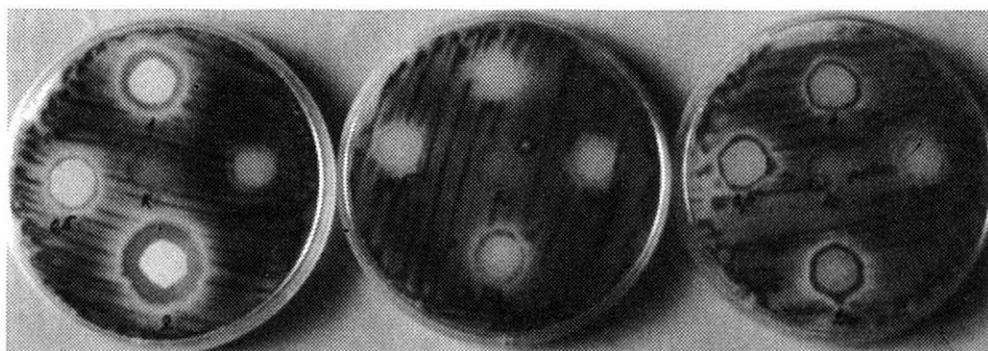
GS

7–8. Fungicídne účinky dezinfekčných prípravkov na *A. alternata* – Antifungal effects of disinfectants on *A. alternata*

DISKUSIA

O antimykotických účinkoch rôznych chemických látok uvádza literatúra veľa informácií. Touto problematikou sa zaoberajú pracovníci rôznych rezortov z dôvodov zamedzenia ich škodlivej účinnosti. Terleckij a Aclé (1984) uvádzajú, že môžeme nájsť prevažne v staršej literatúre údaje o fungicídnom účinku ethanolu, formaldehydu, chlórových, jódových a fenolových preparátov.

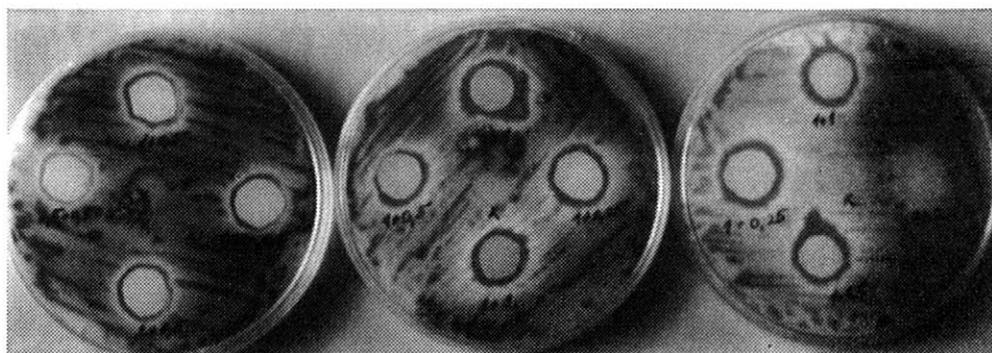
Literárny prehľad antifungálneho účinku dezinfekčných prípravkov *in vitro* uvádzajú Fetisov a kol. (1983). Z týchto prác je zrejmé, že v súčasnej

P

G

S

GS

PS

PG

9–10. Fungicídne účinky dezinfekčných prípravkov na *P. glabrum* – Antifungal effects of disinfectants on *P. glabrum*

Vysvětlivky k obr. 1–10 – Explanatory to Figs. 1–10

P = Persteril

GS = Glutaraldehyd + Septonex

G = Glutaraldehyd

PG = Persteril + Glutaraldehyd

S = Septonex

PS = Persteril + Septonex

dobe nemôžeme byť spokojní s možnosťami, ktoré poskytujú dostupné dezinfekčné prostriedky v prevencii mykotických ochorení.

Pre praktické použitie dezinfekčných látok má význam nielen účinnosť prípravku, ale aj vplyv na hmoty a materiály, senzibilizačný účinok, ich dostupnosť a nákladovosť. Podľa uvádzaných citácií má zo všetkých u nás používaných dezinfekčných prostriedkov najvýraznejšie fungicídne vlastnosti Persteril. Fungicídny účinok kyseliny peroctovej na *T. verrucosum* stanovil už po päť minútovej

I. Eliminácia mikroskopických vláknitých húb dezinfekčnými prostriedkami – Elimination of the microscopic filamentous fungi by disinfectants

Testované dezinfekčné roztoky ¹	Koncentrácia ² (%)	Testované kmene mikromycét ³				
		<i>A. alternata</i>	<i>A. niger</i>	<i>M. fragilis</i>	<i>F. moniliforme</i>	<i>P. glabrum</i>
Persteril	2	-	-	+	-	-
	1	+	-	+	-	-
	0,5	+	+	+	+	+
Glutaraldehyd	2	+	+	+	+	+
	1	+	+	+	+	+
	0,5	+	+	+	+	+
Septonex	2	-	+	-	+	-
	1	-	+	+	+	+
	0,5	+	+	+	+	+
Persteril + Septonex	2 + 1	-	-	-	-	-
	1 + 1	+	+	+	-	-
	1 + 0,5	+	+	+	-	+
	0,5 + 1	-	+	+	+	+
Persteril + Glutaraldehyd	1 + 1	-	+	+	-	-
	1 + 0,5	+	+	+	-	-
	1 + 0,25	-	+	+	-	-
	0,5 + 2	-	+	+	+	+
Glutaraldehyd + Septonex	2 + 1	+	+	+	+	+
	1 + 1	-	+	+	+	+
	0,5 + 1	+	+	+	+	+

- = účinná koncentrácia – effective concentration

+ = neúčinná koncentrácia – non-effective concentration

¹tested disinfectants, ²concentration, ³tested strains of the filamentous fungi

expozícii T k á ě i k (1969). Dobré dezinfekčné vlastnosti tejto látky zaznamenali v ohnisku trichofytózy dobytká taktiež K r u p i ě k a a Š v e c (1965), A r c u l a r i u s a i. (1976). V našich pokusoch *in vitro* sme dobrý fungicídny účinok Persterilu potvrdili v 2% koncentrácii. Fungicídny účinok Persterilu sme nezaznamenali na *M. fragillis* ani v nami najvyššej testovanej 2% koncentrácii. Možnosti praktického použitia Persterilu sú však značne obmedzené pre jeho silné korozívne účinky.

II. pH dezinfekčných roztokov – pH of the disinfectants

Dezinfekčné roztoky ¹	pH
Persteril	1,31
Glutaraldehyd	4,16
Septonex	3,08
Persteril + Septonex	1,05
Persteril + Glutaraldehyd	1,52
Glutaraldehyd + Septonex	3,36

¹disinfectants

Okrem Persterilu sme testovali z jednozložkových prípravkov ešte Glutaraldehyd a Septonex. Glutaraldehyd ani v 2% koncentrácii v našich pokusoch neprejavil fungicídne účinky aj napriek údajom výrobcu (firma Sevac) a Septonex pôsobil fungicídne v 2% koncentrácii na *M. fragillis*, *A. alternata* a *P. glabrum*.

Za účelom potencovania účinnosti komerčne dostupných dezinfekčných prípravkov sme pristúpili ku kombinovaniu nami testovaných dezinficiencií a stanovili sme, že vzájomnou kombináciou došlo k potencovaniu účinkov Septonexu a Glutaraldehydu Persterilom.

Z práce W h e l l e r a a kol. (1991) je zrejmé, že na rast mikroskopických vláknitých húb má vplyv aj pH, teplota a aw. Podľa údajov tohto autora väčšina mikromycét má malú toleranciu k nízkym hodnotám pH. Táto skutočnosť nám umožňuje vysvetliť vyššiu účinnosť Glutaraldehydu a Septonexu za prítomnosti Persterilu. Kombináciou Persterilu so Septonexom dochádza k poklesu pH Septonexu z 3,0 na 1,0 a Persterilu s Glutaraldehydom z pH 4 na 1,5. Kombináciou Glutaraldehydu so Septonexom sa pH roztoku v podstate nemení.

Poznatky, ktoré sme získali v našich experimentoch nám umožňujú utvoriť si predstavu o fungistatickej účinnosti skúšaných látok na piatich kmeňoch mikroskopických vláknitých húb. Tieto poznatky môžu byť podkladom pri vyhľadávaní ďalších nových a účinnejších chemických látok pri dezinfekcii maštalných objektov a potravinárskych podnikov pri výskyte mikroskopických vláknitých húb.

Literatúra

AJVAZJAN, V. D.: Fungicidnaja aktivnosť dezinficujuščich sredstv. Problemy veterinarnoj dezinfekcii objektov životnovodstva, Moskva, 1987: 60–64.

ARCULARIUS, K. – LINK, R. – SCHÄFER, R.: Ergebnisse der Behandlung der Trichophytie mit Peressigsäure. Mh. Vet. Med., 31, 1976: 886–890.

FETISOVÁ, L. – ŠKRÁCIKOVÁ, J. – PALEŇČÁROVÁ, E.: Aktuálne otázky dezinfekcie pri mykotických infekciách kože a jej adnexov. Framkoterap. Zprávy Spofa, 29, 1983: 155–159.

KRUPÍČKA, V. – ŠVEC, J.: Naše zkušenosti s použitím kyseliny peroctové v ohnisku trichofycie. Veterinářství, 15, 1965: 456–458.

TERLECKIJ, B. – ACLE, D.: Assay of fungicidal activity of disinfectants. Antimicrob. Agents and Chemother., 31, 1984.

TKÁČIK, Š.: Účinnok niektorých dezinfekčných prostriedkov na hubu *Trichophyton verrucosum* in vitro. Folia Vet. Med., 13, 1969: 41–49.

WHELLER, K. A. – HUDMAN, B. F. – PITT, J. I.: Influence of pH on the growth of some toxigenic species of *Aspergillus*, *Penicillium* and *Fusarium*. Int. J. Food Microbiol., 12, 1991: 141–150.

Došlo 13. 4. 1994

LACIAKOVÁ, A. – LACIAK, V. (University of Veterinary Medicine, Košice):

Possibilities of elimination of the microscopic filamentous fungi with disinfectants.

Vet. Med. – Czech, 39, 1994 (12): 723–731.

The antifungal effectivity of three single-component (Persteril, Septonex, Glutaraldehyd) and of three combined (Persteril + Septonex, Pesteril + Glutaraldehyd, Glutaraldehyd + Septonex) commercially available disinfectants was monitored by the diffuse method on five fen of the microscopic filamentous fungi *Aspergillus alternata*, *Aspergillus niger*, *Mucor fragillis*, *Fusarium moniliforme*, *Penicillium glabrum*.

The highest antifungal activity was observed in 2% Persteril while 2% Persteril + 1% Septonex were the most effective among the combined disinfectants. *M. fragilis* was the most resistant strain.

diffuse method; disinfectants; microscopic filamentous fungi

Contact Address:

MVDr. Anna L a c i a k o v á , CSc., Univerzita veterinárskeho lekárstva,
Komenského 73, 041 81 Košice, Slovak Republic
Tel. 095/321 11–15, fax 095/76 76 75

ADEKO a. s. Vám nabízí

- FINANČNÍ LEASING
- ZPROSTŘEDKOVATELSKOU OBCHODNÍ ČINNOST
- PORADENSTVÍ V OBLASTI PODNIKÁNÍ, FINANCOVÁNÍ A ORGANIZACE

**ADEKO a. s.
Slezská 7
120 56 Praha 2**

tel.: 258 342   fax: 207 229

LOKALIZACE ENDOGENNÍCH VÝVOJOVÝCH STADIÍ *CRYPTOSPORIDIUM MELEAGRIDIS* SLAVIN, 1955 (*APICOMPLEXA: CRYPTOSPORIDIIDAE*) U PTÁKŮ

I. Pavlásek

Státní veterinární ústav, Praha

Lokalizace endogenních vývojových stadií *Cryptosporidium meleagridis* Slavin, 1955, původce střevní kryptosporidiové nákazy u ptáků, byla prostudována na základě vyšetření 4 734 preparátů zhotovených ze seškrabů a otisků slizničních epitelů trávicího a dýchacího ústrojí od 155 uhynulých 9–66denních krůfat, 46 a 47denních spontánně a 1–3denních experimentálně nakažených kuřat. Z celkového počtu 129 postmortálně vyšetřovaných krůfat ve třech velkochovech, kde byl zjištěn výskyt tohoto prvoka, jich bylo infikováno 55 (42,6 %). Asexuální endogenní vývojová stadia byla sporadicky nalézána u 23denních ptáků. Všechna doposud známá vývojová stadia *C. meleagridis* lokalizovaná především v ileu a krčku slepých střev (*collum caeci*) byla nejčastěji detekována u 30–39denních krůfat; z celkového počtu 60 postmortálně vyšetřených bylo nakaženo 38, což je 63,3 %. *C. meleagridis* bylo nakaženo pět z celkového počtu 98 uhynulých 14–49denních kuřat, čtyři z 10 postmortálně vyšetřovaných kuřic (7–9měsíčních) a jeden ze 22 uhynulých papoušků (*Cacatua molucensis*) zaslaných k vyšetření na SVÚ Praha. Byla prokázána infekceschopnost oocyst *C. meleagridis* izolovaných ze zažitiny ilea, slepých střev a tračníku spontánně nakažených krůfat, kuřat a kuřic a z obsahu trusu papouška. Prepatentní perioda byla v závislosti na použitém inokulu 60–96 hodin, patentní perioda trvala u experimentálně nakažených 1–3denních kuřat 7–10 dnů. Výsledky přenosových studií ukazují na nízkou hostitelskou specifitu *C. meleagridis* a upozorňují na možnost vzájemné směny prvoka mezi různými druhy ptáků v životním prostředí.

Cryptosporidium meleagridis; endogenní vývojová stadia; lokalizace; prevalence; krůfata; kuřata; infekceschopnost oocyst *C. meleagridis*

Cryptosporidium meleagridis Slavin, 1955 je jedním ze dvou v současné době platných druhů ptačích kryptosporidií. U 10–14denních uhynulých krůfat s klinickými příznaky průjmového onemocnění jej poprvé popsal S l a v i n (1955). Asexuální a sexuální vývojová stadia parazita nacházel v dolním úseku tenkého střeva a nevysporulované, oválné oocysty detekoval především v seškrabech mukózy colonu, nižší byla intenzita jejich výskytu v kloace.

Další informace o střevní formě kryptosporidiové nákazy doprovázející u 16–25denních krůřat průjmy, zvýšenou morbiditu a mortalitu se začaly objevovat až po uplynutí více jak dvaceti let od prvního zjištění výskytu prvoka z velkochovů v USA (Woodmansee aj., 1988; Goodwin aj., 1988; Bermudez aj., 1988) a v Rusku (Pavlásek a Golovkina, 1990).

V České republice byla poprvé střevní forma kryptosporidiové nákazy u ptáků cíleně sledována v období let 1990–1993 (Pavlásek, 1994). Výsledkem těchto studií byly nálezy *C. meleagridis* u 27–43denních krůřat v některých našich velkochovech. Vůbec první zjištění výskytu tohoto prvoka u spontánně nakažených kuřat – 46 a 47denních brojlerů, dále u 7–9měsíčních uhynulých kuřic a papouška (*Cacatua molucensis*).

Hlavním cílem tohoto sdělení je informovat o lokalizaci endogenních vývojových stadií *C. meleagridis* u ptáků, neboť literární údaje jsou v tomto směru doposud velmi neúplné a přitom znalost místa vývoje parazita je nezbytná jak pro objektivní diagnostiku, tak i pro vyhodnocení významu infekce z patologického hlediska. Ve stručnosti jsou uvedeny také některé výsledky z experimentálních nálezů kuřat izoláty oocyst *C. meleagridis* získaných od uhynulých, spontánně nakažených krůřat, kuřat, kuřic a papouška.

MATERIÁL A METODY

STUDIUM LOKALIZACE ENDOGENNÍCH VÝVOJOVÝCH STADIÍ *C. MELEAGRIDIS*

Lokalizace endogenních vývojových stadií *C. meleagridis* byla studována na základě prohlédnutí 4 734 preparátů zhotovených ze seškrabů a otisků slizničních epitelů duodena, po celé délce tenkého střeva ve vzdálenosti asi 5 cm, slepých střev, tračníku, kloaky, burzy Fabricii a orgánů dýchacího ústrojí (sinus infraorbitalis, hrtan, trachea, bronchy, vzdušné vaky) barvených po fixaci metanolem metodou podle Giemsy a z čerstvého materiálu i histologicky (po odparafinování byly řezy barveny vlhkou metodou podle Giemsy) od 155 postmortálně vyšetřovaných krůřat, 10 kuřat ve věku 46 a 47 dnů a 14 experimentálně infikovaných kuřat tímto prvokem. Uhynulí ptáci byli vyšetřováni ve čtyřech velkochovech, v určitém dni a obdobích, ve kterých byla studována dynamika výskytu *C. meleagridis* (na základě detekce oocyst prvoka) – Pavlásek (1994). V trusu všech uhynulých ptáků byly zjišťovány oocysty *C. meleagridis* metodou podle Brey (1957), v zažitém různých částí trávicího traktu a v burze Fabricii metodou podle Pavlásk (1991). Stejnými metodami bylo v průběhu roku 1993 postmortálně vyšetřeno celkem 98 kuřat starých 14–49 dnů a 22 papoušků zaslaných na Státní veterinární ústav (SVÚ) v Praze.

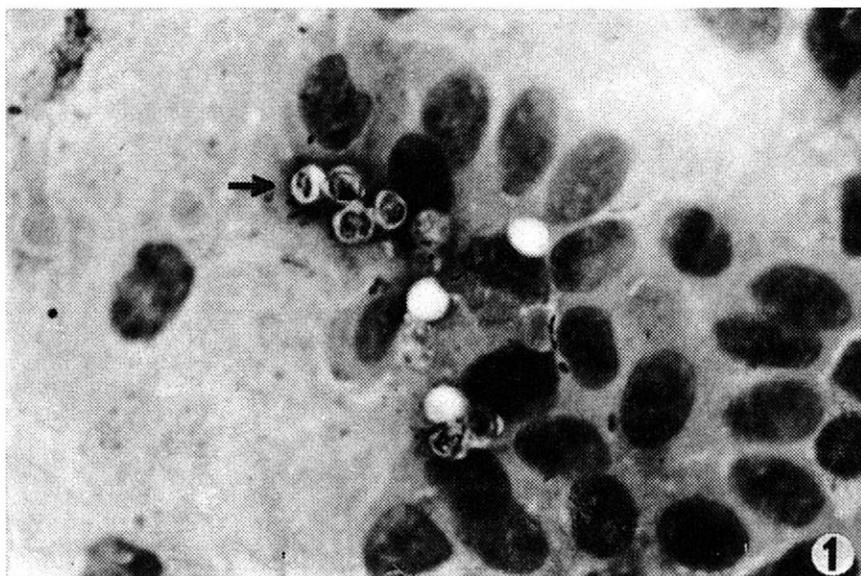
OVĚŘENÍ INFEKCESCHOPNOSTI OOCYST *C. MELEAGRIDIS* IZOLOVANÝCH OD SPONTÁNNĚ NAKAŽENÝCH PTÁKŮ

Infekceschopnost oocyst *C. meleagridis* získaných ze zažtiny ilea, obsahu slepých střev a tračníku uhynulých krůtat, kuřat a papouška byla studována u 14 experimentálně nakažených 1–3denních kuřat. V dávce 1.10^5 oocyst na kuře z každého izolátu ze střevního traktu ptáků byla perorálně nakažena vždy dvě kuřata. Délka prepatentní a patentní periody byla stanovena podle výsledků denních koprologických vyšetření od 2. do 30. dne po infekci (DPI) metodami podle Brezy (1957) a Pavláška (1991). Lokalizace prvoka byla zjišťována u kuřat utracených 5., 8., 12. a 16. den po infekci.

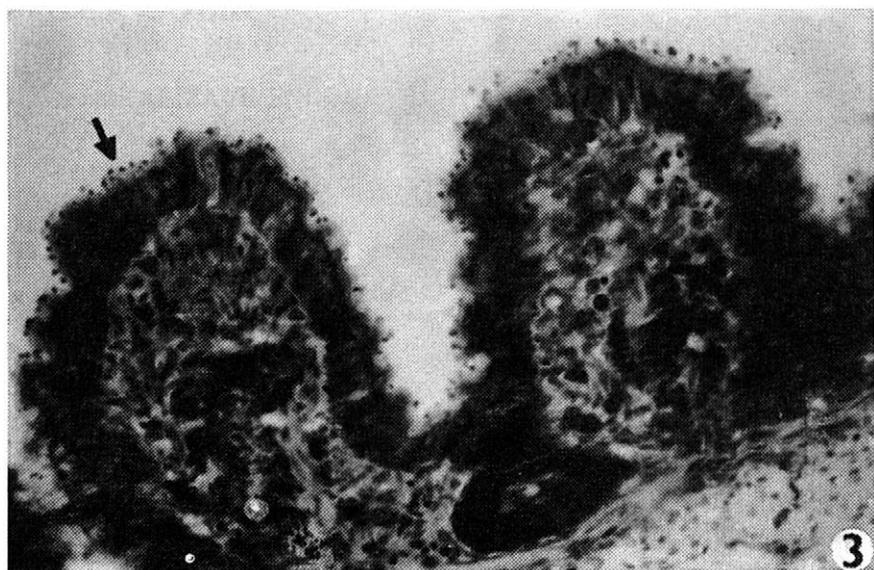
VÝSLEDKY

LOKALIZACE ENDOGENNÍCH VÝVOJOVÝCH STADIÍ *C. MELEAGRIDIS* U POSTMORTÁLNĚ VYŠETŘOVANÝCH PTÁKŮ A U EXPERIMENTÁLNĚ INFIKOVANÝCH KUŘAT

Asexuální a sexuální vývojová stadia *C. meleagridis* byla u spontánně nakažených krůtat, kuřat, kuřic a papouška lokalizována v úseku 40–80 cm od konce duodena (obr. 1 a 2). Masivní výskyt všech stadií vývoje prvoka byl soustředěn

1. Vývojová stadia *C. meleagridis* (šipka) v roztěru slizničního epitelu ilea spontánně nakaženého 30denního krůtete. Barveno metodou podle Giemsy; zvětšeno 1 000x – Developmental stages of *C. meleagridis* (arrow) in smear of mucous epithelium of the ileum of naturally infected 30-day-old turkey. Giemsa stain; enlarged 1 000x

2–3. Endogenní vývojová stadia *C. meleagridis* (šípky) v mikrovilech ilea (2) a *collum caeci* (3) u spontánně nakaženého 30denního krůtěte. Barveno metodou podle Giemsy; zvětšeno 250x – Endogenous developmental stages of *C. meleagridis* (arrows) in microvillous ileum (2) and in *collum caeci* (3) in naturally infected 30-day-old turkey. Giemsa stain; enlarged 250x

4. Schéma lokalizace *C. meleagridis* v zažívacím traktu spontánně nakažených krůřat (*M. gallopavo*) a kuřat (*G. gallus*) – Localization scheme of *C. meleagridis* inside the digestive tract of naturally infected turkeys (*M. gallopavo*) and chickens (*G. gallus*)

JE – jejunum, IL – ileum, CA – caecum, T – colon, KL – kloaka – cloaca, BF – bursa Fabricii

především v krčku (*collum caeci*, obr. 3) a částečně i v těle (*corpus caeci*) slepých střev a rovněž i v tračníku. Velmi intenzivně byly endogenními stadii v různém stupni svého vývoje napadeny mikrovyly ilea v úseku 10 cm před ileocekální chlopní (*plica ileocaecalis*). U experimentálně nakažených 1–3denních kuřat izoláty oocyst od krůřat bylo možné ojediněle „čerstvě zahnížděné“ a zrající meronty 5. DPI již v jejunu (8–12 cm od konce duodena) a potom po celé délce tenkého střeva s postupně vzrůstající intenzitou asexuálních a v úseku 18–27 cm od bifurkace slepých střev také sexuálních endogenních stadií včetně oocyst. Jen velmi sporadické byly u kuřat a krůřat nálezy zrajících merontů v kloace. Výsledek vyšetřování seškrabů a otisků slizničních epitelů burzy Fabricii a orgánů dýchacího ústrojí byl na přítomnost endogenních vývojových stadií parazita negativní. Schematicky je zjištěná lokalizace *C. meleagridis* ve střevním traktu vyšetřovaných ptáků znázorněna na obr. 4.

PREVALENCE *C. MELEAGRIDIS* U UHYNULÝCH KRŮŘAT

Nálezy endogenních vývojových stadií prvoka a oocyst detekovaných v zažitině a obsahu kaudálních partií tenkého střeva, slepých střev a tračníku u post-

mortálně vyšetřovaných krůřat na farmách ř. 2, 3 a 4 jsou uvedeny v tab. I. První nález asexuálních stadií *C. meleagridis* byl zaregistrován u 23denního uhynulého krůřete na farmě ř. 3. Při vyšetřování 10 uhynulých 27denních krůřat na farmě ř. 2 byl tento parazit v různém stupni vývoje zjiřten u 6 z 10 postmortálně vyšetřovaných ptáků. Pouze u dvou z nich byla kromě asexuálních detekována také sexuální stadia a ve vodnaté, řidké zařitně ilea a zpěněném kařovitém žlutě zbarveném obsahu slepých střev byly zjiřteny také typicky „malé“ oocysty tohoto druhu kryptosporidie. Výsledky uvedené v tab. I ukazují, že nejvyšší počet spontánně infikovaných postmortálně vyšetřovaných krůřat byl na farmě ř. 2 u 30–33denních ptáků, na farmě ř. 3 u krůřat ve věku 30–39 dnů.

PREVALENCE *C. MELEAGRIDIS* U UHYNULÝCH KUŘAT, KUŘIC A PAPOUŠKŮ

Endogenní vývojová stadia prvoka lokalizovaná v ileu a slepých střevech, s výskytem oocyst v obsahu slepých střev a tračníku byly nalezeny u devíti z deseti uhynulých 46 a 47denních kuřat na farmě ř. 3 a 4.

I. Nález endogenních vývojových stadií a oocyst *C. meleagridis* při postmortálním vyšetřování krůřat na sledovaných lokalitách – Findings of endogenous developmental stages and oocysts of *C. meleagridis* at post mortem investigation of turkeys in observed localities

Věk krůřat (dny) ¹	Počet infikovaných/Počet pitvaných – Nález oocyst ²				
	farma ř. 2 ³	farma ř. 3 ⁴		farma ř. 4 ⁵	
		uhynulých ⁶	utracených ⁷	hala I ⁸	hala II ⁹
16	0 / 5–0				
21	0 / 5–0				
23		1 / 2–0			
25		1 / 2–0			
27	6 / 10–2				
28		1 / 2–1			
30	10 / 10–5	2 / 4–1		5 / 15–3	3 / 8–2
33	5 / 5–5	2 / 2–2			
35	2 / 5–2				
37		6 / 8–5	3 / 3–3		
38	0 / 5–0				
39		4 / 4–4			
42		2 / 5–2	2 / 2–2		
43				0 / 10–0	0 / 10–0
45		0 / 5–0	0 / 2–0		

¹age of turkeys (days), ²number of infected/number of autopsied – oocysts found, ³farm No. 2, ⁴farm No. 3, ⁵farm No. 4, ⁶dead, ⁷killed, ⁸hall I, ⁹hall II

Z celkového počtu 98 uhynulých 14–49denních kuřat zaslaných na SVÚ v Praze byly při parazitologickém vyšetřování obsahů ilea a slepých střev zjištěny oocysty *C. meleagridis* u pěti kuřat. Vzhledem k již většinou pokročilým autolytickým procesům střeva, byly u stejného počtu kuřat detekovány v seškrabech mukózy ilea a v krčku slepých střev kromě oocyst s největší pravděpodobností zygóty a dále blíže neurčená vývojová stadia prvoka.

Střevní kryptosporidiová nákaza s nálezem „malých“ oocyst a endogenními vývojovými stadii lokalizovanými ve stejných úsecích zažívacího traktu jako u krůt a kuřat typickými pro druh *C. meleagridis* byly zjištěny u čtyř z 10 postmortálně vyšetřovaných 7–9měsíčních kuřic a jednoho z celkového počtu 22 uhynulých papoušků.

VÝSLEDKY OVĚŘENÍ INFEKCESCHOPNOSTI OOCYST *C. MELEAGRIDIS*

První oocysty kryptosporidií se začaly objevovat v trusu 1–3denních experimentálně nakažených kuřat 60–72 hodiny po jejich perorální naze všemi použitými izoláty oocyst (ze zažitiny ilea, obsahu slepých střev a tračníku) z uvedených spontánně nakažených hostitelů. Nebyl zjištěn žádný výrazný rozdíl v délce prepatentní periody v závislosti na použitém izolátu oocyst. Kuřata infikovaná oocystami získanými ze zažitiny ilea krůt a kuřat vylučovala oocysty po dobu 7–8 dnů. Průměrná patentní perioda byla u experimentálně nakažených kuřat oocystami získanými z obsahu slepých střev a tračníku 10 dnů. U kuřat infikovaných oocystami od papouška byla prepatentní perioda 4 dny a patentní perioda trvala 8 dnů.

DISKUSE

O vůbec prvním nálezu kryptosporidií u ptáků se zmiňuje Tyzzer (1929). Při experimentálních nálezích kuřat kokcidiemi rodu *Eimeria* našel v jejich slepých střevech vývojová stadia kryptosporidie, kterou považoval vzhledem ke značné morfologické podobnosti za druh *C. parvum* Tyzzer, 1912. Různými autory byl v průběhu mnoha let jeho názor poopraven, takže v současné době jsou platnými druhy u ptáků *C. meleagridis* a *C. baileyi* Current, Upton a Haynes, 1986. Kromě velikosti oocyst je jedním z hlavních determinačních znaků, které tyto dva druhy od sebe odlišují, právě lokalizace endogenních vývojových stadií (Pavlašek, 1989). Slavín (1955), který popsal *C. meleagridis* uvádí, že k vývoji prvoka dochází v kaudální části tenkého střeva a nevysporulované oocysty, kterými se mu nepodařilo vyvolat novou infekci, zjistil v mukóze tračníku. Naše výsledky na rozdíl od zmíněného autora ukazují, že vývoj této kryptosporidie se neomezuje pouze na terminální úsek tenkého střeva, ale že v různém stupni mohou být infikovány mikrovily téměř po celé jeho délce. V kloace se jen

velmi sporadicky objevovala asexuální stadia (meronti v různém stupni vývoje) a negativní byly nálezy v burze Fabricii a orgánech respiratorního traktu.

Odlišná jsou od S l a v i n a (1955) také naše zjištění týkající se infekceschopnosti oocyst získaných jak od spontánně nakažených krůřat, tak i dalších ptáků uvedených v této práci. Z výsledků experimentálních infekcí kuřat totiž vyplynulo, že oocysty získané ze zažitiny ilea, obsahu slepých střev a tračnicku vyvolaly zcela normální průběh střevní kryptosporidiové infekce. Těmito přenosovými pokusy byla současně potvrzena i nízká hostitelská specifita *C. meleagridis*, možnost vzájemné směny tohoto prvoka mezi různými druhy užitkových ptáků a nelze vyloučit ani přenos této parazitózy mezi domácími a exotickými okrasnými ptáky a naopak.

Pozitivní nálezy *C. meleagridis* v období zvýšených úhynů 27–40denních krůřat zaznamenané na farmě č. 2 a 3 a zejména enormní úhyny 46 a 47denních tímto druhem infikovaných brojlerů několik dnů před ukončením jejich výkrmu naznačují souvislost mezi výskytem tohoto prvoka a ekonomickými ztrátami, které tím daným velkochovům vznikly. Některé naše další recentní výsledky z experimentálních nálezů kuřat oocystami *C. meleagridis* od krůřat potvrzují, že u nich dochází k výraznému snížení hmotnostních přírůstků oproti neinfikované kontrole. Tato zjištění podtrhují potřebu dalších studií této problematiky, tedy i z praktických chovatelských důvodů.

Poděkování

Autor práce si dovoluje vyslovit poděkování Mgr. Z. P o l á k o v i, pracovníkovi Státního veterinárního ústavu v Praze, za obětavou spolupráci na překladu souhrnu do angličtiny.

Literatura

BERMUDEZ, A. J. – LEY, D. H. – LEVY, M. G. – FICKEN, M. D. – GUY, J. S. – GERIG, T. M.: Intestinal and bursal cryptosporidiosis in turkeys following inoculation with *Cryptosporidium* sp. isolated from commercial poults. Avian Dis., 32, 1988: 445–450.

BREZA, M.: Několiko praktických poznatků a námětů k helmintokoprogickej diagnostice. Helminťol6gia, 1, 1957: 57–63.

GOODWIN, M. A. – STEFFENS, W. L. – RUSSEL, I. D. – BROWN, J.: Diarrhea associated with small-intestinal cryptosporidiosis in turkeys. Avian Dis., 32, 1988: 63–67.

PAVLÁSEK, I.: Nejvýznamnější endoparazitární nákazy hospodářských zvířat. I. Kryptosporidie. II. a III. Giardie a smíšené parazitární nákazy. [Doktorská disertace.] České Budějovice, Parazitologický ústav ČSAV 1989. 599 s.

PAVLÁSEK, I.: Využití glycerínu při detekci oocyst *Cryptosporidium parvum* a *C. baileyi* v trusu savců a ptáků. Veter. Med. (Praha), 36, 1991: 255–256.

PAVLÁSEK, I.: Výskyt střevní kryptosporidiózy. První zjištění u krůřat (*Meleagris gallopavo* f. *dom.*), kuřat (*Gallus gallus* f. *dom.*) a papouška (*Cacatua molucensis*) v České republice. Veterinářství, 1994: 152–153.

PAVLÁSEK, I. – GOLOVKINA, L. P.: Rosprostraneniye kryptosporidij sredi indjuřat v choz-jajstvach promyšlennogo tipa Moskovskoj oblasti. Veterinarija, 1990 – v tisku.

SLAVIN, D.: *Cryptosporidium meleagridis* (sp. nov.). J. Comp. Pathol., 65, 1955: 262–266.

TYZZER, E. E.: Coccidium in gallinaceous birds. Amer. Hyg., 10, 1929: 269–283.

WOODMANSEE, D. B. – PAVLÁSEK, I. – POHLENZ, J. F. L. – MOON, H. W.: Subclinical cryptosporidiosis of turkeys in Iowa. J. Parasit., 74, 1988: 898–900.

Dořlo 7. 4. 1994

PAVLÁSEK, I. (*State Veterinary Institute, Praha*):

Localization of endogenous developmental stages of *Cryptosporidium meleagridis* Slavin, 1955 (*Apicomplexa: Cryptosporidiidae*) in birds.

Vet. Med. – Czech, 39, 1994 (12): 733–742.

Localization of endogenous developmental stages of *C. meleagridis* was studied on the basis of observation of 4734 preparations from individual parts (in the distance of approx. 5 cm) of the small intestine, caeca (collum caeci, corpus, apex caeci), colon, cloaca, bursa of Fabricius, respiratory organs (sinus infraorbitalis, larynx, trachea, bronchi, air sacs) using the method of scraping mucous epithelium stained according to Giemřa after fixation with methanol (as well as histologically) from 155 naturally infected 9–66 day turkeys (*Meleagris gallopavo* f. *dom.*) in four large flocks in Central Bohemia, ten 46 and 47 day chicks (*Gallus gallus* f. *dom.*) and 1–3 day chicks infected experimentally. The protozoon was detected in various stages of its development in the microvilli of the small intestine of chicks 23–39 days old in the portion of 40–80 cm from the end of the duodenum. On day 5 after infection, asexual stages were found in experimentally infected chickens as near as in 8–12 cm. All forms of endogenous developmental stages including oocysts occurred usually massively in approx. 10 cm from the site of bifurcation of the caeca (*plica ileocaecalis*) in the ileum and in the collum caeci. The infection was prominently less intensive in the case of mucous epithelium of the colon, in the cloaca only meronts occurred very sporadically showing various developmental stages. The findings in the bursa of Fabricius and in the organs of respiratory tract were negative. In a total of 129 turkeys examined post mortem on three farms *C. meleagridis* were observed, endogenous developmental stages of the protozoon were found in 55 (42.6%) cases. Asexual stages (meronts in different stages of development) were observed sporadically for the first time in 23 days old birds. Maximum of infected turkeys in which all developmental stages of *C. meleagridis* were localized above all in the ileum and collum caeci were 30–39 days old (out of the total number of 60 dead birds examined the infection occurred in 30, i.e. in 63.3%). *C. meleagridis* was found in nine out of 10 dead 46- and 47-day chicks on two farms and in five out of 98 dead 14–49 day

chicks, in four out of 10 pullets 7–9 months old and in one out of 22 dead parrots (*Cacatua molucensis*) sent for routine examination to the State Veterinary Institute in Prague from different parts of Central Bohemia. Oocysts of *C. meleagridis* isolated from digesta of the ileum, of caeca and colon of naturally infected turkeys, chicks, pullets and the parrot were capable of spread of infection, and peroral infection with the dose of 1.10^5 oocysts/chick resulted in the normal course of intestinal form of cryptosporidial infection. The prepatent period lasted 60–96 hours, the patent period 7–10 days depending on the inoculum applied. The results of these transmission studies suggest low host specificity of *C. meleagridis* and draw attention to the possibility of mutual change of this protozoon among various avian species within the environment. The paper also discusses a relationship between the increased death rate in 27–40 day turkeys and enormous mortality of 46- and 47-day broiler chicks and the occurrence of *C. meleagridis* in the birds of this age category resulting in considerable economic losses in the given flocks. Thus, for these reasons as well as for practical significance in poultry keeping, further studies of all problems in this field are necessary and highly topical.

Cryptosporidium meleagridis; endogenous developmental stages; localization; prevalence; turkeys; chickens; able to infect oocysts of *C. meleagridis*

Contact Address:

Ing. Ivan P a v l á s e k , DrSc., Státní veterinární ústav, Sídlištní 24/136,
165 03 Praha 6-Lysolaje, Czech Republic
Tel. 02/34 46 00–9, fax 02/34 42 91

TOXOPLASMA GONDII IN MUSKRAT (*ONDATRA ZIBETHICUS*)

J. Nezval, I. Literák

University of Veterinary and Pharmaceutical Sciences, Brno

In 1983–1990, 256 muskrats (*Ondatra zibethicus*) were examined at four sites near Brno (South Moravia, Czech Republic) for the presence of the protozoan parasite *Toxoplasma gondii*. *T. gondii* infection was demonstrated in 47% of muskrats from one site with water heavily polluted with municipal wastes and 9% in muskrats from 3 sites with water slightly polluted with wastes, the difference being significant (χ^2 test, $P < 0.001$).

muskrat; *Ondatra zibethicus*; *Toxoplasma gondii*; surface water

Muskrats (*Ondatra zibethicus* L., 1766) were introduced into Central Europe from North America. They were released from captivity in 1905, have adapted well to the new environment and have become one of the common inhabitants of suitable biotopes throughout the palearctic zone (H o f f m a n n , 1958). Newly introduced species establish new ecological links and one of the most intensively investigated interactions is the relationship between them and infectious agents.

Toxoplasma gondii (Nicolle and Manceaux, 1908) is without doubt one of the most widespread protozoan parasites of homoiothermic vertebrates. Infections with *T. gondii* in muskrats in North America were reported by P r i d h a m (1961) and K a r s t a d t (1963). D u b e y (1983) obtained negative results from examinations of 84 muskrats. R a š í n (1971, 1973) was the first to report *T. gondii* infections in muskrats in Central Europe. He also investigated ecological links between the infection in muskrats and the shedding of *T. gondii* oocysts in cats – a species which was identified as the definitive host of this protozoan parasite at the beginning of the seventies.

The aim of the investigations presented here was to ascertain the effects of various types of water environment on the prevalence of *T. gondii* in muskrats.

MATERIAL AND METHODS

Muskrats were captured at four sites near Brno (South Moravia, Czech Republic), which is a town with approx. 450 000 inhabitants. Site A – Svitava river (one of two rivers flowing through Brno; the river was heavily contaminated with

wastes; muskrats were captured in an approx. 1.5-km-long segment downstream from Brno), site B – Popůvky (muskrats were captured in a small pond with a diameter of approx. 100 m; the pond was supplied with clear water of a forest brook), site C – Černovice (muskrats were captured in an approx. 1-km-long segment of a brook rising in a remnant of flooded wood; its water was not contaminated with municipal wastes), site D – Dvorská (muskrats were captured in an approx. 750-m-long segment of a brook downstream from a small village; the brook was only slightly polluted with waste water). All muskrats were captured in the autumn and winter seasons from 1983 to 1990. The total number of examined animals was 256.

A test with toxoplasma-negative laboratory-bred Swiss mice was used for the isolation of *T. gondii* from tissues of examined muskrats. Tissue samples, mostly brain, were homogenised in buffered physiological saline with antibiotics (600 000 i.u. of procain penicillin G and 1 g of streptomycin per 1 000 ml saline). Mice were then injected intraperitoneally with 1 ml of the homogenate. Five weeks later, the mice were sacrificed, bled and their cerebra removed. Blood sera were examined for *T. gondii* antibodies by the Sabin-Feldman dye test. A compressed preparation was made of the cerebrum, which was then microscopically examined for *T. gondii* cysts.

RESULTS

Numbers of examined muskrats, arranged by capture sites, and results of examinations are presented in Tab. I.

T. gondii was detected in 47.3% of muskrats captured in the Svitava river, where the water was heavily polluted with wastes coming from various municipal sources. In the remaining 3 sites, water pollution came from a lesser number of less abundant sources and hence was much lower. The average prevalence of *T. gondii* infections in these sites was 9.1%. Compared with site A, the difference was highly significant (χ^2 test, $P < 0.001$).

I. Numbers of muskrats captured in the environs of Brno and examined for *T. gondii* infection by isolation assays in the period 1983–1990; site A – water heavily polluted with municipal wastes, sites B, C, D – water slightly polluted with wastes

Site	No. examined	No. positive	%
A	146	69	47,3
B	63	8	
C	27	2	
D	20	0	
Σ B, C, D	110	10	9,1

DISCUSSION

Herbivorous muskrats, living permanently in the bank zone of water streams, get infected by oocysts of *T. gondii*, shedded by cats. The oocysts survive for a long period in a wet environment and may reach water streams via rain water rinsings. Approx. 1% of the domestic cat population in Central European countries shed oocysts of *T. gondii* (D u b e y and B e a t t i e , 1988) and hence must be regarded as a permanent source of the parasite. Spreading of oocysts via rain water collected from a large area into a single water stream is considered rather important especially for homoiothermic vertebrates, which live or dwell in the water environment for various reasons and can be infected easily. This applies, besides muskrats, also to coypus acclimatized in Great Britain (H o l m e s et al., 1977) as well as to wild water birds (L i t e r á k et al., 1992). It can be assumed by analogy that the contamination of surface water with oocysts of *T. gondii* plays a certain role in the epidemiology of human toxoplasmosis.

As far as the prevalence of human toxoplasmosis is concerned, South Moravia is no exception among central European regions. The incidence of clinical cases was 3.35 per 100,000 inhabitants in 1988, which was less than the mean value for the Czech Republic (Z á s t ě r a et al., 1989). Also the prevalence of *T. gondii* infections in the domestic cat population in and around Brno is similar to that reported from other Central European regions (S v o b o d o v á and S v o b o d a , 1986). The rivers Svatka and Svitava are widely used as sources of crop irrigation downstream from Brno. The importance of the spreading of oocysts via rain water collected from a large area into one water stream should be considered in measures aimed at the prevention of human toxoplasmosis.

Monitoring of ecological characteristics is becoming an inevitable part of environmental policy and should include investigations of environmental contamination by pathogenic agents. Muskrats, hunted for other reasons, are a very suitable object for the detection of *T. gondii* in surface water.

References

- DUBEY, J. P.: *Toxoplasma gondii* infection in rodents and insectivores from Montana. J. Wildl. Diseases, 19, 1983: 149-150.
- DUBEY, J. P. - BEATTIE, C. P.: Toxoplasmosis of animals and man. Boca Raton (Florida), CRC Press 1988.
- HOFFMANN, M.: Die Bismarckratte. Ihre Lebensgewohnheiten, Verbreitung, Bekämpfung und wirtschaftliche Bedeutung. Leipzig, Akademische Verlagsgesellschaft Geest und Portig K. G. 1958.
- HOLMES, R. G. - ILLMAN, O. - BEVERLEY, J. K. A.: Toxoplasmosis in coypu. Vet. Rec., 101, 1977: 74-75.

KARSTAD, L.: *Toxoplasma microti* (M-organism) in the muskrat (*Ondatra zibethica*). Can. Vet. J., 4, 1963: 249–251.

LITERÁK, I. – HEJLÍČEK, K. – NEZVAL, J. – FOLK, Č.: Incidence of *Toxoplasma gondii* in populations of wild birds in the Czech Republic. Avian Path., 21, 1992: 663–669.

PRIDHAM, D.: An outbreak of toxoplasmosis in ranch mink. Can. J. Hlth, 52, 1961: 389–393.

RAŠÍN, K.: Toxoplazma u ondatery *Ondatra zibethica* (Linné) 1766 a u kuny skalní *Martes foina* (Erxleben) 1777. Veter. Med. (Praha), 16, 1971: 255–260.

RAŠÍN, K.: Ondatra – přírodní nositel toxoplazmy. Veter. Med. (Praha), 18, 1973: 619–624.

SVOBODOVÁ, V. – SVOBODA, M.: Výskyt oocyst *Toxoplasma gondii* v trusu koček. Veter. Med. (Praha), 31, 1986: 621–628.

ZÁSTĚRA, M. – POKORNÝ, J. – PEJŠOVÁ, V.: Surveillance toxoplazmózy v ČSR za rok 1988. In: ZAJÍČEK, D. (ed.): Surveillance antropozoonóz, ČSR, 1988. Pardubice, Ústav veterinární osvěty 1989.

Arrived on 28th March 1994

NEZVAL, J. – LITERÁK, I. (Vysoká škola veterinární a farmaceutická, Brno):

Toxoplasma gondii u ondatery (*Ondatra zibethicus*).

Vet. med. – Czech, 39, 1994 (12): 743–746.

V letech 1983–1990 byly na výskyt *T. gondii* vyšetřovány ondatry pižmové (*Ondatra zibethicus*) ze čtyř lokalit v příměstské oblasti Brna (jižní Morava, Česká republika). Na lokalitě s vodou silně znečištěnou odpady z městské aglomerace bylo vyšetřeno 146 ondatery, u 47 % byla prokázána *T. gondii*. Na lokalitách s velmi malým znečištěním vod bylo vyšetřeno 110 ondatery, *T. gondii* byla prokázána u 9 %. Rozdíl je vysoce statisticky průkazný (χ^2 test, $P < 0,001$). Vodní prostředí kontaminované oocystami *T. gondii* hraje zřejmě významnou roli v epidemiologii toxoplazmózy. Vyšetřování hojně lovených ondatery může sloužit k biomonitoringu této kontaminace.

ondatra; *Ondatra zibethicus*; *Toxoplasma gondii*; povrchová voda

---

Contact Address:

MVDr. Ivan L i t e r á k , CSc., Vysoká škola veterinární a farmaceutická,
Palackého 1–3, 612 42 Brno, Czech Republic
Tel. 05/41 32 11 07, fax 05/41 21 11 51

ZMENY PĽÚC MYŠÍ VYVOLANÉ MIGRÁCIOU LARIEV *TOXOCARA CANIS*

M. Medveďová, A. Pajerský, O. Tomašovičová

Parazitologický ústav SAV, Košice

Zisťovali sme vplyv lariiev *Toxocara canis* na reaktívny prejav pľúc paratenického hostiteľa (inbredné myši, kmeň C57BL6/J). Makroskopický prejav migrácie lariiev bol rôznorodý. Pri vstupe lariiev do pľúc vznikali početné, prvotné, drobné krvácaniny. Pri spätnom prieniku lariiev do krvného riečišťa vznikali rozsiahle druhotné krvácaniny a pľúca nadobúdali tigrovitý vzhľad. Pri eliminácii prvotných krvácanín dominovali eozinofilné granulocyty. Druhotné krvácaniny eliminovali humorálne monocyty a bunky perivaskulárneho a peribronchiálneho tkaniva a nedochádzalo k zvyšovaniu počtu eozinofilných granulocytov. V druhotných krvácaninách sme pozorovali zvýšenú aktivitu alkalickej fosfatázy a nešpecifickej esterázy. Od prvého dňa po nakazení sme zisťovali vysoký počet makrofágov a dendritických buniek a od 14. dňa aj prítomnosť zhlukov T a B lymfocytov. Zmeny na pľúcach spôsobené migrujúcimi larvami vždy vyústili do funkčnej obnovy pľúcneho tkaniva. Odumretie lariiev stimulovalo proliferatívne formy zápalových reakcií s následným vyústením do indurácie.

Toxocara canis; inbredné myši (kmeň C57BL6/J); pľúca; krvácaniny; makrofágy; eozinofilné granulocyty; lymfocyty; dendritické bunky; histochemia

Larválna toxokaróza je u nás v súčasnosti považovaná za jednu z najzávažnejších tkanivových parazitóz človeka. Riziko nákazy je zrejme, ak vezmeme do úvahy vysokú zamorenosť detských ihrísk, pieskovísk a iných verejných priestranstiev vajíčkami *Toxocara* spp. a tiež až 75,0% prevalenciu *T. canis* u túlavých psov (D u b i n s k ý a i., 1991).

Tieto skutočnosti potvrdzujú aj výsledky sledovania séropozitivity u klinicky zdravých obyvateľov miest a vidieka na Slovensku (H a v a s i o v á a i., 1993). Klinické symptómy tohto ochorenia sú prevažne nešpecifické, ale ochorenie môže prebiehať aj asymptomaticky. Jedným z mnohých príznakov je poškodenie dýchacích ciest (B u i j s a i., 1993). Z našich doterajších pozorovaní vyplynulo, že pľúca sú orgánom najviac reagujúcim na migráciu lariiev.

Cieľom práce bolo zhodnotiť zmeny na pľúcach paratenického hostiteľa (myš) nakazeného vajíčkami parazita *T. canis*.

MATERIÁL A METÓDY

V pokusoch sme použili 90 inbredných myší kmeňa C57BL6/J, orálne nakažených jednorázovou dávkou 1 000 vajíčok *T. canis*. Vajíčka boli získané z materníc dospelých samíc a boli inkubované v 0,1N roztoku H_2SO_4 pri izbovej teplote 30 dní. Myši boli usmrtené po anestézii totálnou exsanguináciou za štyri, osem a 12 hodín po nakazení, na prvý až siedmy deň a neskôr na 14., 21., 28., 56. a 84. deň po nakazení.

Vypitvané pľúca sme vyšetrili makroskopicky, histopatologicky, histochemicky a imunohistochemicky. Zisťovali sme v nich aj záchytnosť lariev tráviacou a kompresnou metódou. Makroskopické zmeny sme fotograficky dokumentovali.

Excízie pľúc pre histopatologické štúdium sme fixovali vo viacerých fixačných roztokoch (Bouin a 10% formol) podľa V a c k a (1988). Kryostatové rezy sme pripravovali z nefixovaného tkaniva zmrazeného v petroléri. Rezy sme farbili Weigertovým železitým hematoxylínom, hemalaun-eozínom, Azanom (V a c e k , 1988) a metódou Giemsa a Romanovsky (S c h u l t z e a W i t t e - k i n d , 1989).

Na histochemické štúdium sme používali kryostatové rezy pľúc. Nešpecifickú esterázu a alkalickú fosfatázu sme stanovovali metódou azokopolácie a kyslú fosfatázu azokopulačnou metódou pomocou substituovaných naftolov (V a c e k , 1988). Dehydrogenázu kyseliny mliečnej (LDH) sme stanovili pomocou fenazín-metosulfátu (L o j d a a P a p o u š e k , 1970). Ako kontrola slúžili pľúca nenakazených myší rovnakého veku.

Na imunohistochemické štúdium sme použili farbenie kryostatových rezov nepriamou imunoperoxidázovou metódou. Tkanivovú distribúciu makrofágov sme zisťovali pomocou monoklonálnych protilátok MOMA-1, MOMA-2 a ERTR-9. Na dôkaz prítomnosti dendritických buniek sme použili monoklonálnu protilátku NLDC-145. Na dôkaz B lymfocytov sme použili monoklonálnu protilátku M5.114 a 187-1 a na dôkaz T lymfocytov Thy1.1.

Kryostatové rezy o hrúbke 8–12 μm boli usušené na vzduchu a fixované v acetóne 10 minút. Potom boli inkubované 60 minút s monoklonálnou protilátkou riedenou podľa návodu výrobcu v 0,01M PBS, pH 7,4 obsahujúcom 0,05 % BSA. Po premytí v PBS boli rezy inkubované 30 minút pri izbovej teplote s konjugátom (rabbit-antirats Ig peroxidase) zriedeným v PBS/BSA, ktorý obsahoval 1 % myšacieho séra. Rezy boli farbené na peroxidázovú aktivitu 3,3-diaminobenzidín-tetrachloridom (DAB) v TRIS-HCl pufrí, pH 7,6 s obsahom 1% H_2O_2 podľa G r a h a m a a K a r n o v s k é h o (1966). Farbenie bolo zosilnené inkubáciou rezov v 0,5% $CuSO_4 \cdot 5 H_2O$ zriedeným v 0,9% NaCl. Na záver boli rezy dofarbené hematoxylínom, 15–60 sekúnd dehydratované a zaliate entellanom. Kontrolné rezy boli spracované rovnako, s vynechaním inkubácie s monoklonálnou protilátkou.

VÝSLEDKY

Prvý výrazný makroskopický prejav na pľúcach bol pozorovaný na druhý deň po nakazení, t. j. v čase najvyššej záchytnosti lariev (21 lariev). Prejavil sa vo forme početných krvácanín. V ďalšom období počet a rozsah krvácanín stúpali a od šiesteho dňa, keď sme zistili pokles počtu lariev v pľúcach, tieto nadobudli tigrovitý vzhľad (obr. 1). Od 14. dňa sme už larvy v pľúcach nenachádzali a výraznosť makroskopických zmien klesala. Na pľúcach sme nachádzali atelektatické a emfyzematózne okrsky.

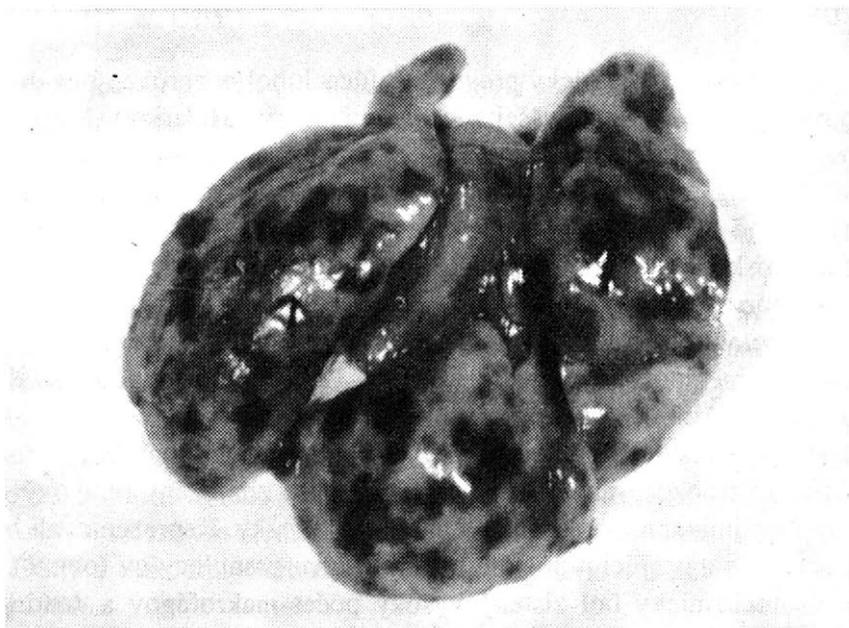
Krvné výrony boli lokalizované hlavne v intersticiálnom tkanive. Histologickým štúdiom sme spoznali genézu krvácanín. Larvy prechodom z ciev do pľúcneho tkaniva spôsobili drobné, navzájom izolované krvné výrony z ktorých odchádzali do vzdušných alveol (obr. 2). V krvných výronoch bol histologicky od druhého dňa pozorovaný v zápalovom procese zmožený bunkový infiltrát zameraný na elimináciu humorálnej a celulárnej zložky. Reprezentovali ho hlavne monocyty s narastajúcim počtom eozinofilných granulocytov (obr. 3).

Imunohistochemicky bol zistený vysoký počet makrofágov a dendritických buniek už 24 hodín po nakazení (obr. 4). Aktivita kyslej fosfatázy narastala od prvého dňa po nakazení, s maximom na 84. deň. Alkalická fosfatáza nebola na druhý až štvrtý deň v krvácaninách zistená, hoci v samotných larvách bola jej aktivita veľmi priekazná.

Pri eliminácii prvotných krvných výronov sa aktivovali hlavne eozinofily a postupne ich počet vzrástol tak, že môžeme hovoriť o eozinofilnej agregácii. Aj napriek tomu, že regeneračný proces sprevádzal edém, dochádzalo vždy k funkčnému obnoveniu pľúcneho tkaniva.

V čase nástupu fagocytárneho procesu od piateho až šiesteho dňa, začali larvy opúšťať pľúcny parenchým, čím následne alterovali cievy a vznikali druhotné krvné výrony. Tie už boli plošne rozsiahlejšie a tým prekrývali prvotné krvácaniny. Charakter toxokarózneho afektu sa výrazne zintenzívnili a jeho rozsah zväčšil. So zväčšovaním objemu krvného výronu v ložiskách ubúdalo vzdušných alveol. Vzdušnosť si zachovali len bronchy a bronchioly. Krvné výrony zastierali štruktúru pľúc. Takéto rozsiahle lézie znamenali z hľadiska eliminácie veľké zaťaženie. Do procesu eliminácie sa zapájali okrem humorálnych monocytov, aj bunky riedkeho perivaskulárneho a peribronchiálneho tkaniva (lymfocyty a tkanivové monocyty). Nepozorovali sme však aktivizáciu výstelkových buniek alveol a nárast počtu eozinofilných granulocytov.

V tomto eliminačnom procese, ktorý sprevádzala silná exudácia, bola ako prvá eliminovaná práve humorálna zložka. Morfológicky sa to prejavilo zväčšovaním cytoplazmatického objemu fagocytujúcich buniek a vznikom viacjadrových symplazmov (obr. 5). Aj popri pozorovaní eliminácie edému, tento pretrvával počas celého regeneračného procesu. Bolo pritom zaujímavé, že krvné výrony s násled-

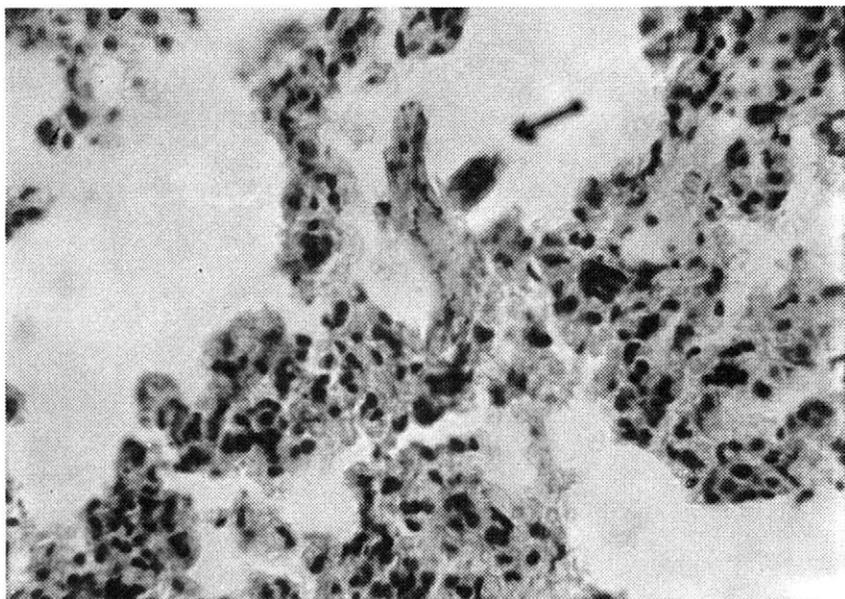
1. Tigrovitý vzhľad pľúc (orig. makrofoto) – Tiger spot appearance of the lungs (orig. macrophoto)

ným edémom nespôsobovali zväčšenie pľúc. Aj v tomto prípade vyúsťoval reaktívny proces do obnovenia funkčnosti pľúcneho parenchýmu.

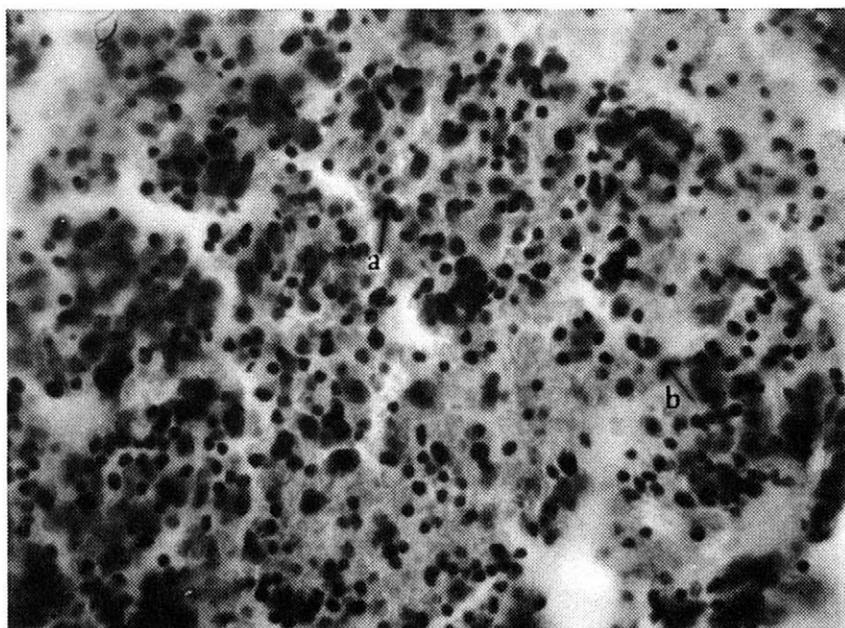
Od piateho dňa po nakazení bola pozorovaná v krvných výronoch nešpecifická esteráza, a to najmä v jadrách leukocytov a lymfocytov. V bunkách, ktoré v procese fagocytózy zväčšovali svoj objem, jej aktivita narastala a pri vyúsťovaní regeneračných procesov jej aktivita klesala. Bola tu tiež pozorovaná aktivita alkalickéj fosfatázy, ktorá v čase doznievania reaktívneho prejavu klesala. Dehydrogenáza kyseliny mlečnej bola zistená len v strednej vrstve ciev, ktoré boli v edematózne zhrubnutom okrsku.

Imunohistochemicky sa potvrdila prítomnosť veľkého počtu makrofágov a dendritických buniek. Dochádzalo tiež ku kumulácii buniek perivaskulárneho a peribronchiálneho tkaniva. Od 14. dňa bol pozorovaný prvý výskyt lymfocytárných zhlukov, v ktorých boli dokázané T a B lymfocyty (obr. 6). Ich prítomnosť bola pozorovaná do konca pokusu.

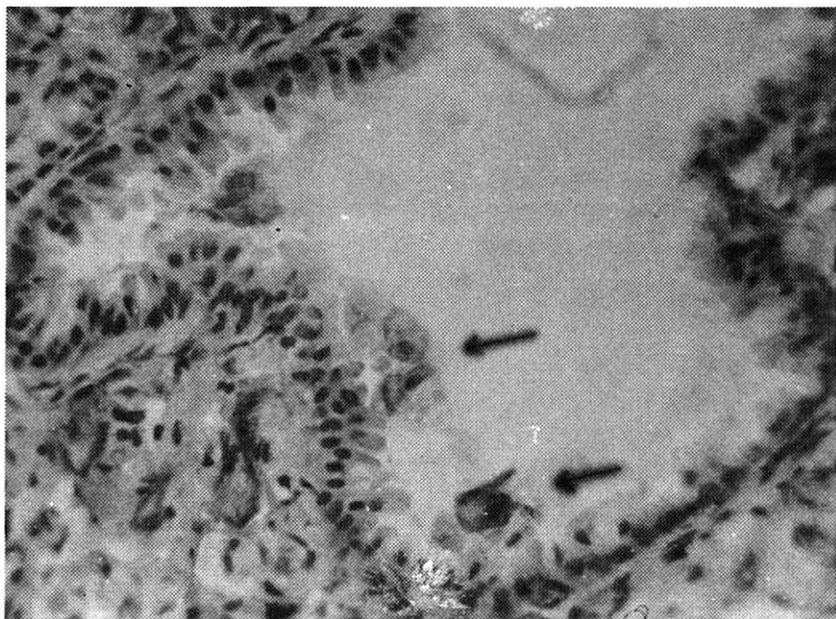
V období celkového doznievania regeneračného procesu bolo často pozorované vo funkčne obnovených okrskoch pretrvávajúce zmnoženie buniek perivasku-

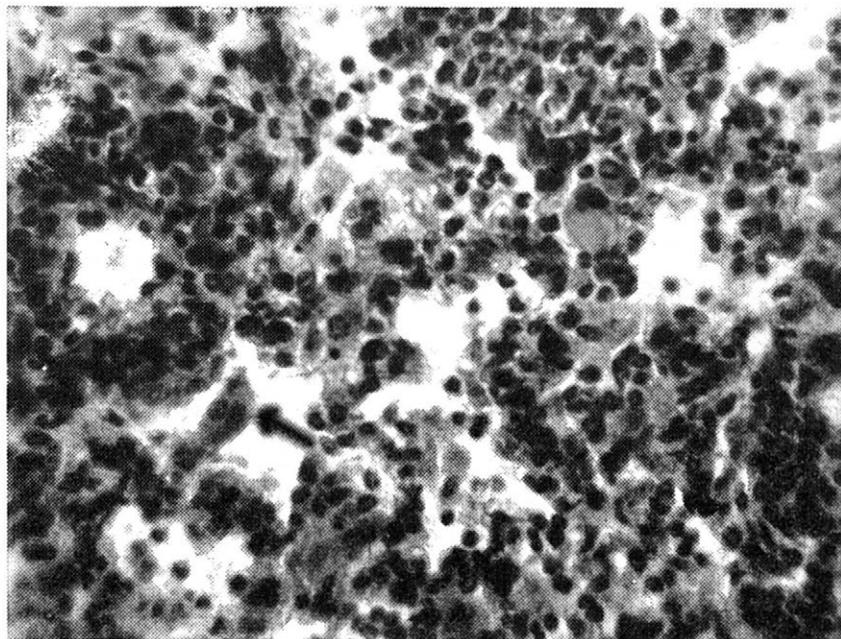
2. Larva vo vzdušných alveolách; H-E, 220x (orig. mikrofoto) – Larva in alvelolar space. H-E, 220x (orig. microphoto)

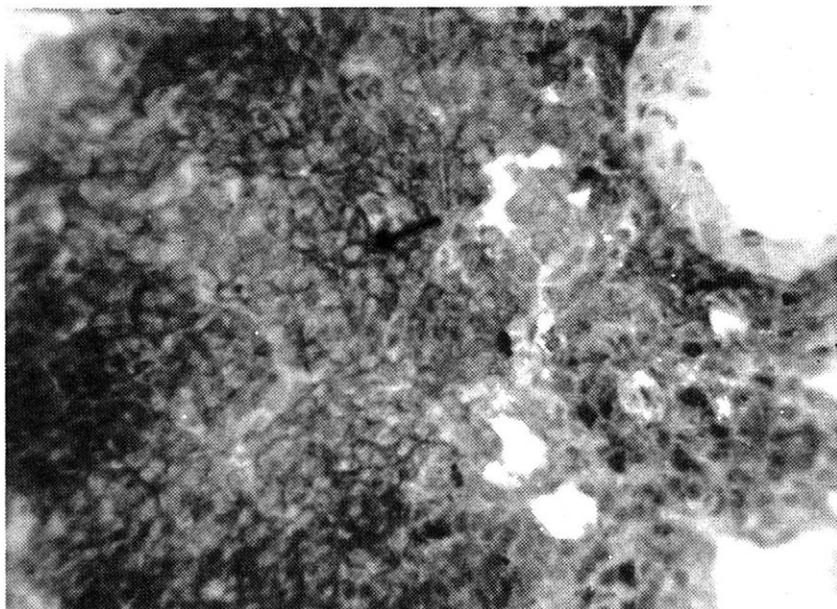
3. Monocyty a eozinofilné granulocyty v krvnom výrone; a – monocyty, b – eozinofilné granulocyty; H-E, 220x (orig. mikrofoto) – Monocytes and eosinophilic granulocytes in blood extravasation; a – monocyte, b – eosinophilic granulocytes; H-E, 220x (orig. microphoto)

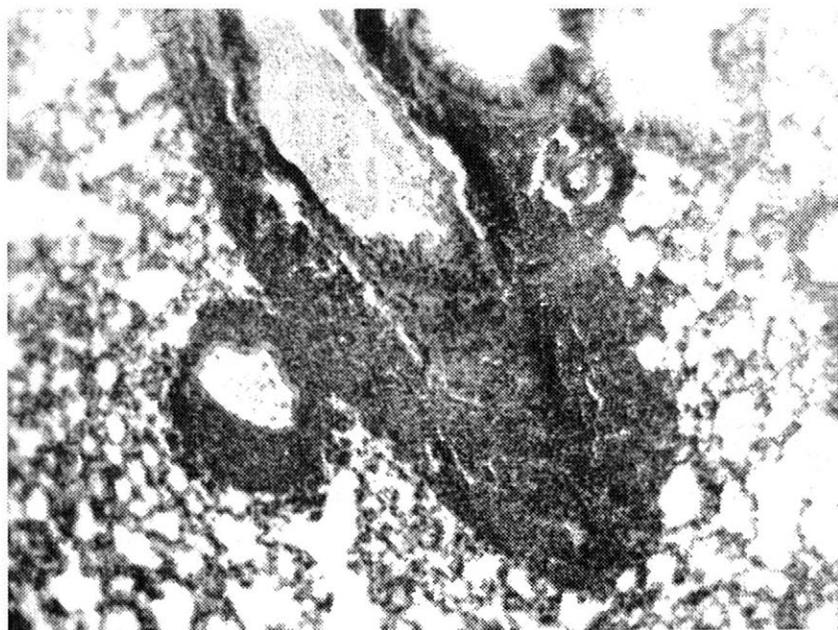
4. Makrofágy prítomné 24 hodín po nakazení; mAb MOMA-1, 220x (orig. mikrofoto) – Macrophages present in the lungs on day 1; mAb MOMA-1, 220x (orig. microphoto)

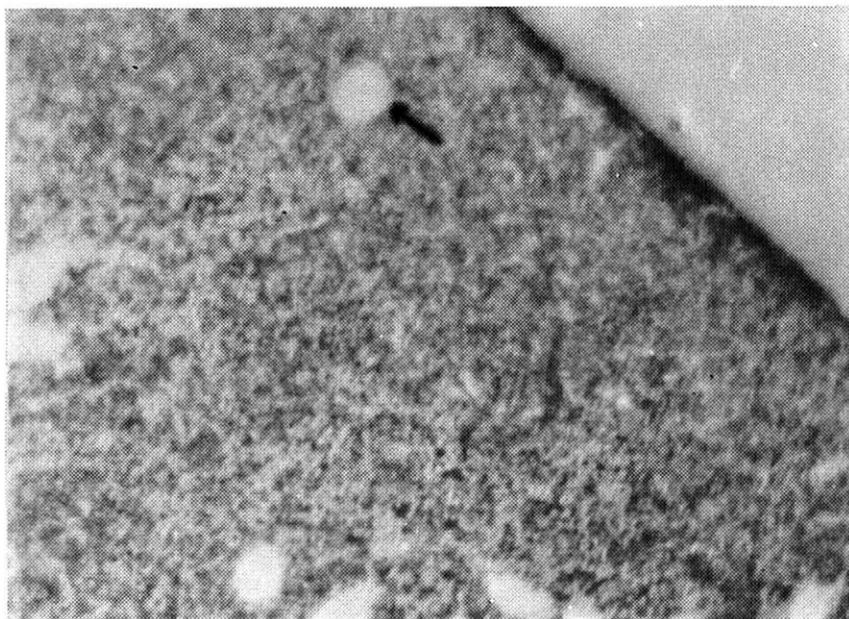
5. Viacjadrové symplazmy; H-E, 220x (orig. mikrofoto) – Multinuclear symplasm; H-E, 220x (orig. microphoto)

6. Lymfocytárny zhluk; mAb Thy1.1., 220x (orig. mikrofoto) – Lymphocyte aggregation. mAb Thy1.1., 220x (orig. microphoto)

7. Aktivované perivaskulárne tkanivo v reparovanej cieve; H-E, 55x (orig. mikrofoto) – Activated perivascular tissue in repaired blood vessel; H-E, 55x (orig. microphoto)

8. Vzdušné dutiny v atelektatickom ložisku; H-E, 55x (orig. mikrofoto) – Air spaces in an atelectatic area; H-E, 55x (orig. microphoto)

lárneho tkaniva. Na cievnach alterovaných pravdepodobne odchádzajúcou larvou, (zistené sledovaním dynamiky procesu v presne stanovenom čase) sme pozorovali reparačné pochody (obr. 7).

Sledovaním výskytu kyslej fosfatázy sme zistili, že jej aktivita bola najvyššia na konci pokusu, pričom u ostatných sledovaných enzýmov sme zistili opačný jav.

Prítomnosť makrofágov a lymfocytárnych zhlukov, v ktorých sme potvrdili T aj B lymfocyty, sa zistila aj v období 56. dňa.

V prípade odumretia lariev tieto stimulovali proliferatívne formy zápalových reakcií s následným vyústením do indurácie. Vždy tu boli zachované vzdušné dutiny, ktoré sa nápadne vynímali v indurovanom pľúcnom parenchýme (obr. 8). Aj keď bola funkčnosť týchto ložísk výrazne obmedzená alebo úplne chýbala, predstavovali tieto dutiny jedinú možnosť komunikácie s vonkajším prostredím. Indurované ložiská obklopoval emfyzém. Kompenzoval zníženú vitálnu kapacitu pľúc a tým fungoval ako vikarujúci emfyzém. V indurovaných ložiskách sme zo sledovaných enzýmov zistili zvýšenú aktivitu len u dehydrogenázy kyseliny mliečnej.

Vplyv migrujúcich lariev *T. canis* na poškodenie pľúc je výrazný a rovnako ako my, aj *B u i j s a i.* (1993) pozorovali prvé príznaky poškodenia pľúc už na druhý deň po nakazení.

Pri hodnotení bunkových odpovedí na migráciu lariev v pľúcach sme zistili, že pri regenerácii prvotných krvácanín (spôsobených vstupom lariev do pľúcneho parenchýmu) prevládali v bunkových infiltrátoch eozinofilné granulocyty. Už od prvého dňa boli prítomné makrofágy a ich počet následne stúpala, ako aj dendritické bunky.

Z hľadiska posudzovania odpovedí organizmu na antigénny stimul makrofágy sú prvými bunkami, ktoré „stretnú“ antigén. Dendritické bunky sú považované za antigén prezentujúce bunky v respiračnom trakte (*H a v e n i t h*, 1993).

B u i j s a i. (1993) na druhý a tretí deň po nakazení pozorovali v oblasti fokálnych hemorágií aktivované makrofágy a eozinofilné granulocyty. Následne autorka opisuje rýchlu progresívnu multifokálnu zápalovú reakciu, v ktorej dominovali lymfocytárne a eozinofilné infiltráty perivaskulárnych a peribronchiálnych priestorov.

Takýto vývoj toxokarózneho procesu sme pozorovali aj my, s tým rozdielom, že sme zisťovali aktivizáciu prevažne humorálnych monocytov a buniek perivaskulárneho a peribronchiálneho tkaniva. Keďže sme v tomto období (po šiestom dni) už zistili pokles počtu lariev v pľúcach, túto výraznú zápalovú reakciu sme hodnotili osobitne a považovali sme ju za charakteristickú pre obdobie odchodu lariev z pľúc.

Popri charakteristike eliminčného procesu krvácanín sme sledovali aj zmeny v aktivite enzýmov. V eliminačných pochodoch druhotných krvácanín, spôsobených odchodom lariev z pľúc, bola zvýšená aktivita alkalickej fosfatázy a nešpecifickej esterázy, zatiaľ čo v prvotných krvácaninách bola zvýšená len kyslá fosfatáza. Vzhľadom na to, že zvýšená aktivita alkalickej fosfatázy je prejavom výraznej fagocytózy a nešpecifickej esteráza zvýšenej funkčnej zaťažnosti buniek (*L o j d a a P a p o u š e k*, 1970), môžeme predpokladať, že druhotné krvácaniny sú z hľadiska posudzovania patogenity lariev toxokár závažnejšie.

Larvy *T. canis* prednostne stimulujú TH-2 subset T buniek (*R o m a g n a n i*, 1990), ktorý podľa *R o i t t a a i.* (1993) je zodpovedný za produkciu IL-5. Naproti tomu TH-1 subset zodpovedá za produkciu IFN- γ , ktorý je vo všeobecnosti považovaný za makrofágy aktivujúci faktor (*H e i n y e l*, 1989). O IL-5 je známe, že stimuluje rozvoj a aktiváciu eozinofilov a produkciu IgE (*R o i t t a i.*, 1993). *P a r s o n a i.* (1993) uvádzajú, že na rozdiel od kontrolných myší nakazených *T. canis*, kde bola zistená výrazná eozinofília, u myší ošetrovaných anti IL-5 boli eozinofilné infiltráty nahradené lymfocytmi, makrofágami a obrovskými bunkami. Nezistili však rozdiely v záchytnosti lariev. Z najnovších výsledkov

sledovania produkcie IL-5 Takamoto a Sugane (1993) dokázali *in vitro* produkciu IL-5 pľúcnyimi bunkami a potvrdili, že eozinofília je pri toxokaróznjej nákaze regulovaná IL-5. Vzhľadom na to, že v našich pokusoch boli použité myši kmeňa C57BL/6/J prednostne odoviedajúce TH-1 subsetom T buniek (Don Mason, 1991), aj celulárna charakteristika nami opísaného zápalového procesu, so zisteným poklesom eozinofilov a následným nárastom lymfocytov a makrofágov, je pravdepodobne odrazom fungovania týchto zložiek imunitnej odozvy.

PodĎakovanie

Za poskytnutie monoklonálnych protilátok autori srdečne ďakujú Laboratóriu bunkovej biológie a imunológie na Vrije Universiteit v Amsterdame.

Rovnako tiež ďakujú Slovenskej grantovej komisii pre vedu (grant č. 2/1362/94) za čiastočné podporovanie tohto grantu.

Literatúra

BUIJS, J. – EGBERS, M. W. – NIJKAMP, F. P.: *Toxocara canis* – induced airway hyporeactivity in mice. Agents-Actions-Suppl, 31, 1990: 75–80.

BUIJS, J.: *Toxocara* infection and airway function: an experimental and epidemiological study. Thesis, Universiteit Utrecht, 1993. 207 s.

DON MASON, J.: Genetic variation in stress response: susceptibility to experimental allergic encephalomyelitis and implications for human inflammatory disease. Immunol. Today, 12, 1991: 57–60.

DUBINSKÝ, P. – HOVORKA, I. – JURIŠ, P.: Toxokaróza mäsožravcov v urbánnej oblasti z aspektu ochrany životného prostredia. In: Zbor. Ref. Symp. O chorobách mäsožravcov. Košice, 9.–11. 9. 1991: 59–60.

GRAHAM, R. C. – KARNOVSKÝ, M. C.: J. Histochem., 14, 1966: 291.

HAVASIOVÁ, K. – DUBINSKÝ, P. – ŠTEFANČÍKOVÁ, A.: A seroepidemiological study of human *Toxocara* infection in the Slovak Republic. J. Helminth., 67, 1993: 291–296.

HAVENITH, C. E. G.: The immune response in the lung: role of dendritic cells and alveolar macrophages. Thesis, Vrije Universiteit, Amsterdam, 1993. 151 s.

HEINYEL, F. P. – SADICK, M. D. – HOLADAY, B. J. – COFFMAN, R. L. – LOCKSLEY, R. M.: Reciprocal expression of interferon or interleukin 4 during the resolution or progression of murine leishmaniasis. J. Exp. Med., 169, 1989: 59–72.

LOJDA, Z. – PAPOUŠEK, F.: Základy histochemického průkazu enzymů. Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků. Brno, 1970. 108 s.

PARSON, J. C. – COFFMAN, R. L. – GRIEVE, R. B.: Antibody to interleukin 5 prevents blood and tissue eosinophilia but not liver trapping in murine larval toxocariasis. Parasit. Immunol., 15, 1993: 501–508.

ROMAGNANI, S.: Regulation and deregulation of human IgE synthesis. Immunol. Today, 11, 1990: 316–321.

ROITT, I. – BROSTOFF, J. – MALE, D.: Immunology. Third ed. London, Mosby-Year Book Europe Ltd 1993.

SCHULTZE, E. K. W. – WITTEKIND, D. H.: A quick and standardized Giemsa stain for wet-fixed cytological material. Stain Technol., 64, 1989: 253–254.

TAKAMOTO, M. – SUGANE, K.: Mechanism of eosinophilia in *Toxocara canis* infected mice: *In vitro* production of interleukin 5 by lung cells of both normal and congenitally athimic nude mice. Parasit. Immunol., 15, 1993: 493–500.

VACEK, Z.: Histologie a histologická technika. Praha, Avicenum 1988. 495 s.

Došlo 2. 5. 1994

MEDVEĐOVÁ, M. – PAJERSKÝ, A. – TOMAŠOVIČOVÁ, O. (Parasitological Institute of the Slovak Academy of Sciences, Košice):

Changes of the lungs in mice induced by migration of *Toxocara canis* larvae.

Vet. Med. – Czech, 39, 1994 (12): 747–758.

The influence of *T. canis* larvae migration on the lung tissue of paratenic host (inbred mice, strain C57BL/6J) was evaluated.

First macroscopic manifestation was already observed on day 2 in the time of the highest larval recovery. Larvae entering the lung tissue caused numerous small extravasations. Their migration from the lungs was manifested from day 6 with an increase in the number and extent of extravasations. The lungs assumed tiger spot appearance (Fig. 1). The larval recovery was decreasing. From day 14 the expressiveness of macroscopic changes was declining. Areas of emphysema and atelectasis were observed on the lungs.

The genesis and the process of elimination of extravasations were studied histologically. In the first period, the primary extravasations, caused by larvae migrating to the lung tissue (Fig. 2), were eliminated by monocytes and eosinophilic granulocytes in increasing numbers (Fig. 3).

Immunohistochemically macrophages and dendritic cells were already observed in the lungs on day 1 (Fig. 4). Acid phosphatase activity was increasing from day 1 and its highest level was observed on day 84. Alkaline phosphatase activity on days 2–4 was not observed in the areas of extravasations although within the larvae themselves it was high.

The extravasations of the second period (caused by larval migration from the lungs) from day 5–6 were eliminated with humoral monocytes and cells of perivascular and peribronchial tissue. Eosinophils were not active in this process. Strong exudation was observed here. The humoral part of extravasations was eliminated primarily. The cytoplasmatic volume of activated cells was enlarging. Multinuclear symplasms were originated (Fig. 5). The activities of alkaline phosphatase and nonspecific esterase were increased. Macrophages and dendritic cells were still pre-

sent in high numbers and from day 14 aggregations of T and B lymphocytes were observed (Fig. 6). Reparative processes were frequently observed on the blood vessels altered by the leaving larvae (Fig. 7). Changes on the lungs caused by migration of larvae always ended in functional regeneration of the lung tissue. On the other hand dead larvae stimulated proliferative forms of inflammatory reactions which led to induration (Fig. 8).

Toxocara canis; inbred mice (strain C57BL6/J); lungs; blood extravasations; histochemistry; macrophages; lymphocytes; dendritic cells; eosinophilic granulocytes

---

Contact Address:

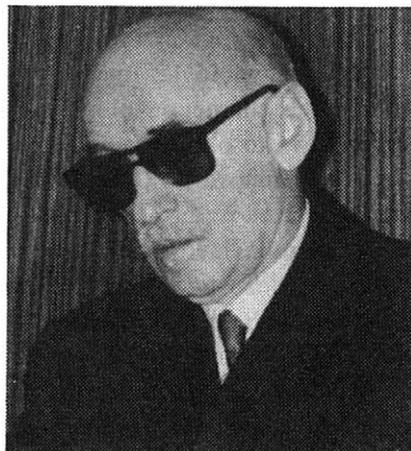
MVDr. Mária Medveďová, Parazitologický ústav SAV, Hlinkova 3,
040 01 Košice, Slovak Republic
Tel. 095/314 11-13, fax 095/314 14

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

ŽIVOTNÉ JUBILEUM AKADEMIKA OTA JAROSLAVA VRTIAKA

Dňa 1. novembra 1994 sa dožil významného životného jubilea 70 rokov emeritný profesor Univerzity veterinárskeho lekárstva v Košiciach a zakladateľ i bývalý prvý riaditeľ Ústavu experimentálnej veterinárnej medicíny, akademik Oto Jaroslav Vrtiak. Doma i v zahraničí známy slovenský vedec, pedagóg, organizátor a koordinátor veterinárskej vedy a výskumu a čelná osobnosť našej veterinárskej komunity. Pri tejto príležitosti jeho žiaci a bývalí spolupracovníci z UVL a ÚEVM v Košiciach poriadali *Infek-tologické sympóziu*, ktoré sa konalo 26. 10. 1994 v posluchárni morfolo-gického pavilónu UVL v Košiciach.

Život a dielo jubilanta za kolektív predstaviteľov inštitúciei organizujúcich sympó-zium – prof. MVDr. R. Cabadaj, CSc., rektor UVL v Košiciach, doc. MVDr. I. Maraček, DrSc., riaditeľ ÚEVM v Košiciach, doc. MVDr. J. Sokol, CSc., ústredný riaditeľ ŠVS SR v Bratislave, MVDr. M. Gajdoš, prezident KVL SR v Bratislave, prof. MVDr. D. Magic, CSc., prezident SSVL v Košiciach – zhodnotila a pripome-nula Jeho Magnificencia prof. MVDr. Rudolf Cabadaj, CSc., rektor Univerzity veteri-nárskeho lekárstva. Okrem iného poukázal na unikátny príspevok jubilanta do fondu vedeckého poznania v podobe prvej izolácie chrípkového vírusu z kačenic na svete. Toto iniciovalo rozsiahle štúdium, ktoré ukázalo, že kačky hrajú spoločne s ošípaný-mi kľúčovú úlohu pri vzniku pandemických kmeňov ľudskej chrípky. Vysoko pozi-tívne je hodnotená práca akademika Vrtiaka v problematike mykotických chorôb zvierat, tuberkulózy a besnoty, významných to zoonóz, ako aj v leukóze hovädzieho dobytká. Pripravil vysokoškolskú učebnicu o vírusových a rikettsiových chorobách, ktorá vyšla v dvoch vydaniach, podobne aj učebnicu zo všeobecnej epizootológie. Niektoré monografie, ktoré napísal so svojimi spolupracovníkmi boli preložené do iných jazykov, napr. „Boj s tuberkulózou“ do maďarčiny, „Nádorové ochorenia zvierat“ do poľštiny a maďarčiny.

Akademik Vrtiak vykonával dlhoročnú prácu v akademických funkciach na bývalej VŠV v Košiciach a takmer 20ročnú prácu na čele ÚEVM v Košiciach a významnú činnosť vo funkciach SAV, ČSAV a ČSAZ. Od roku 1959 do 1964 bol dekanom vtedajšej Veterinárskej fakulty VŠP v Košiciach a od roku 1972 až do roku 1988 stál v čele VŠV ako jej rektor. V roku 1970 bol zvolený za člena korešpondenta

SAV a v roku 1972 za člena korešpondenta ČSAV. Od roku 1977 je riadnym členom Predsedníctva SAV a vykonával v nej viaceré funkcie. Činnosť akademika Vrtiaka bola ocenená viacerými domácimi a zahraničnými poctami. V roku 1978 sa stal zahraničným členom Ruskej akadémie poľnohospodárskych vied, v roku 1983 zahraničným členom Maďarskej akadémie vied a v roku 1985 mu bola udelená Akademiou roľníckou v Lubline hodnosť doktora vied honoris causa.

Odborný program sympózia tvorilo sedem súborných referátov z problematiky: klinickej imunológie, imunoprofylaxie lyssy, génového inžinierstva, aplikácie probiotík, veterinárnej onkológie, mastitíd kráv, oviec a kôz, verejného a súdneho veterinárstva. Sú to okruhy problémov, ku ktorým jubilant za svojej bohatej a dlhoročnej vedeckej činnosti na UVL a ÚEVM v Košiciach gravitoval. Riešenie viacerých tém inicioval a na riešení sa aktívne podieľal.

Akademik O. J. Vrtiak dožíva sa svojho jubilea pri dobrom fyzickom a duševnom zdraví a sviežosti. V rámci vedeckej a odbornej činnosti je publikačne stále aktívny. Sme radi, že svoje skúsenosti a bohaté poznatky odovzdáva pri edukačnom pôsobení veterinárskym lekárom a domácim i zahraničným študentom.

V mene celej veterinárskej pospolitosti a vedeckej obce, jeho žiakov, spolupracovníkov a priateľov prajeme jubilantovi do ďalších rokov pevné zdravie, radosť z práce a osobnú pohodu.

I. Maraček a R. Cabadaj

N a g y O., Š e d o v i č M., S l a n i n a L.:	
Centrálna a periférna arteriálna a venózná krv u hovädzieho dobytku z hľadiska hodnotenia acidobázického profilu	
Central and peripheral arterial and venous blood in cattle with respect to acid-base balance evaluations.	1
J a l č D., K i š i d a y o v á S., S i r o k a P., S v i a t k o , P.:	
Vplyv kadmia na protozoárnu populáciu a bachorovú fermentáciu kŕmnej dávky v umelom bachore	
The effect of cadmium on protozoan population and rumen fermentation of feed ration in artificial rumen.	11
K r a j č a A., J u r a n o v á R.:	
Anestezie u drúbeže	
Anesthesia in poultry.	23
S v o b o d a M., D o u b e k J., Ž e r t Z.:	
Sekundárny hyperparatyreóza psů	
Secondary hyperparathyroidism in dogs.	29
R ů ž i č k o v á V.:	
Characteristics of strains of <i>Staphylococcus aureus</i> isolated in dairy farms	
Charakteristika kmenů <i>Staphylococcus aureus</i> izolovaných z mléka v prvovýrobě.	37
R y š á n e k D., B a b á k V., Š l e h o f e r o v á L.:	
Účelnost a limity nastavování diskriminační úrovně přístrojů Fossomatic 90	
Purpose and limits of adjustment of a discrimination level in Fossomatic 90 apparatuses.	45
INFORMACE	
H r u š k a K.:	
Vstupujeme do ročníku 39, 1994.	55
V ě ž n í k Z.:	
Činnost odboru veterinárního lékařství ČAZV a jeho perspektivní úkoly. . .	56
B e s e d a I., V á ť k a J., K r á l i k o v á J., S o k o l J., V a l e n t M., K o v á č i k J., K u b i n e c J.:	
Evaluation of acid-base disorders in dairy cows using principal component analysis and empiric equations	
Hodnotenie acidobázických porúch dojníc pomocou analýzy hlavných komponentov a empirických rovníc.	59

B í r e š o v á M., N a đ P., B í r e š J., R o s i v a l I.:	
Dynamika tvorby špecifických protilátok u oviec počas príjmu priemyselného substrátu z hlinikárne	
The dynamics of specific antibody production in sheep fed an industrial substrate from an aluminium plant.	67
H e i n o v á D., B l a h o v e c J.:	
Izoenzýmy laktátdehydrogenázy v cicavčích a kuracích sérach	
Lactate dehydrogenase isoenzymes in serum of mammalian and avian origin	75
K o ž u r k o v á M., H a k o v á H., M i š ú r o v á E.:	
Vplyv hepatoprotektívnej látky – silymarínu na históny v pečeni ožiarených potkanov	
The effect of silymarin – a hepatoprotective substance on histones in the liver of irradiated rats	85
H o ř e j š R., K o u d e l a B.:	
Giardióza psů v chovné stanici	
Giardiasis of dogs at a breeding station	93
K o č i š o v á J.:	
Vplyv bezváhového stavu na embryonálny vývoj priečne-pruhovanej svaloviny u japonských prepelíc	
The effect of gravitationless state on embryonal development of striated muscles in Japanese quail	103
R y c h l í k I., K u b í č e k O., H o l č á k V., B á r t a J., P a v l í k I.:	
DNA fingerprinting in Falconidae	
DNA fingerprinting u sokolovitých dravců	111

PŘEHLEDY

H o l u b A.:	
Prasnice a selata – nutriční interakce	
Sows and piglets – nutrition interactions	117

INFORMACE – STUDIE – SDĚLENÍ

H a r a g s i m o v á L., H a r a g s i m O.:	
Plíseň pylová (<i>Bettsia alvei</i> (Betts) Skou, 1972), její biologie a tlumení ...	133

NEKROLOG

K o l e k t í v: Prof. MVDr. Jozef Arendarčík, DrSc.	137
--	-----

INFORMACE

Š l o s á r k o v á S.:	
Informace z Výzkumného ústavu veterinárního lékařství v Brně	139
Š l o s á r k o v á S.:	
Seminář k andrologické diagnostice u kanců	140

Š l o s á r k o v á S.:	
Grantová agentura České republiky	141
Š l o s á r k o v á S.:	
Veterinary Research Institute	143
Š e d i v á I., O l e j n í k P., R y š á n e k D.:	
Minimal inhibition concentrations of selected antibiotics for strain of <i>Staphylococcus aureus</i>	
Minimální inhibiční koncentrace vybraných antibiotik pro kmeny <i>Staphylococcus aureus</i>	159
R y c h l í k I., B a r t o š M., Š e s t á k K.:	
Use of DNA fingerprinting for accurate typing of <i>Actinobacillus pleuropneumoniae</i>	
Využití DNA fingerprintingu pro přesnou typizaci <i>Actinobacillus pleuropneumoniae</i>	167
H e r z i g I., H a m p l J., D o č e k a l o v á H., P í s a ř í k o v á B., V l - č e k J.:	
Vliv humátu sodného na ukládání kadmia v orgánech kuřat	
The effect of sodium humate on cadmium deposition in the chicken organs	175
R ů ž i č k o v á V.:	
Growth and survival of <i>Salmonella enteritidis</i> in selected egg foods	
Růst a přežívání <i>Salmonella enteritidis</i> ve vybraných vaječných potravinách	187
U r b a n o v á E., P á č o v á Z.:	
Počítačové numerické identifikační systémy v diagnostice bakterií izolovaných z živočišných surovin	
Computer numerical identification systems in diagnostics of bacteria isolated from animal raw materials	197
PŘEHLEDY	
K o z d e r a A.:	
Postnatální vývoj hormonálních vztahů v ose hypothalamus – hypofýza – varle u býka	
Postnatal development of endocrine relations in the hypothalamus – hypophysis – testicle axis in bulls	205
B o u d a J., D o u b e k J., M u ž í k J., T o t h J.:	
Indukce porodu u krav a její vliv na vývoj biochemických a hematologických ukazatelů v krvi telat	
Induction of parturitions in cows and its effect on development of biochemical and hematological indicators in the blood of calves	223
D o u b e k J., I l l e k J., O n d r á č e k J.:	
Preklinická diagnostika metabolických osteopatií u býků ve výkrmu	
Pre-clinical diagnosis of metabolic osteopathy in fattened bulls	231

Fišer A., Láníková A., Novák P.:	
Plísňová a mikrobiální kontaminace prašného spadu ve stájích pro jalovice a dojnice	
Mold and microbial contamination of dust deposition in cowsheds for heifers and dairy cows	245
Faixová Z., Várady J.:	
Prestup aminokyselín cez bachorový epitel oviec: interakcie medzi leucínom a lyzínom	
Amino acid transfer through the rumen epithelium in sheep: leucine and lysine interactions	255
Banykó J.:	
Polymorfizmus alfa _s -kazeínov u kozy bielej krátkosrstej bezrohej	
Polymorphism of alphas-caseins in the White Shorthaired Polled goat	263
Hejlíček K., Tremel F.:	
Epizootologie a patogeneze aviární mykobakterií racka chechtavého (<i>Larus ridibundus</i>)	
Epizootology and pathogenesis of avian mycobacteriosis in the laughing gull (<i>Larus ridibundus</i>)	271
INFORMACE – STUDIE – SDĚLENÍ	
Pavlásek I.:	
První případy zjištění spontánní nákazy skotu <i>Cryptosporidium muris</i> Tyzzer (1907), 1910 v České republice	279
Heinová D., Blahovec J., Kováč G.:	
Nové poznatky o izoenzýmoch laktátdehydrogenázy v krvných sérach ošípaných pri porážke	
New aspects of lactate dehydrogenase isoenzyme pattern in the serum of pigs at slaughter	287
Čorba J., Krupicer I., Várady M., Pečko B.:	
Účinnosť intraruminálnych albendazolových bôlusov na gastrointestinálne nematódy a trematódy <i>Dicrocoelium dendriticum</i> u oviec	
Efficacy of intraruminal albendazole capsules against gastrointestinal nematodes and trematodes <i>Dicrocoelium dendriticum</i> in sheep.	297
Hámpel J., Herzig I., Vlček J.:	
Pharmacokinetics of sodium humate in chickens	
Farmakokinetika humátu sodného u kuřat	305
Tadesse W.M., Čížek A.:	
The isolation of salmonellae from poultry carcasses and equipments in the poultry processing plant by means of two procedures	
Izolace salmonel z jatečné drůbeže a zařízení drůbežích jatek dvěma postupy	315

Kotr báček V., Halou zka R., Jurajda V., Knotková Z., Filka J.:	
Zvýšení obranyschopnosti brojlerů po podávání biologických krmných doplňků	
Enhancement of defence mechanisms in broilers after administration of biological feed supplements	321
Čonková E.:	
Bioklíma výkrmne brojlerových kurčiat a jej vplyv na mykotickú kontamináciu	
Bioclimate of the hall for broiler chickens and its influence on mycotic contamination	329
Hejlíček K., Trem l F., Černý L.:	
Epizootologie a patogeneze aviární mykobakterií u havrana polního (<i>Corvus frugilegus</i>)	
Epizootology and pathogenesis of avian mycobacteriosis in the rook (<i>Corvus frugilegus</i>)	337
Juriš P., Gulovič J., Lašanda V., Ružík V., Plachý P.:	
Bakteriologický, mykologický a parazitologický prieskum kontaminácie bitúnkových odpadových vôd	
Bacteriological, mycological and parasitological survey of slaughterhouse wastewaters contamination	345
Bíreš J., Bartko P., Michna A., Weissová T., Bírešová M., Jenčík F.:	
Klinicko-biochemické aspekty zářaze jalovic magnezitovým úletom	
Clinico-biochemical aspects of magnesite flue dust stress in heifers	355
Pakandl M.:	
The prevalence of intestinal protozoa in wild and domestic pigs	
Prevalence střevních prvoků u domácích a divokých prasat	377
Herzig I., PISAŘÍKOVÁ B., VRCHLABSKÝ J., STANDARA S.:	
Stravitelnost chemicky konzervované krve u prasat	
Digestibility of chemically preserved blood in pigs.	381
Lauková A.:	
Výskyt rezistence na těžké kovy u bachorových stafylokokov	
Metal ion resistance of ruminal staphylococci	389
Košutský J., Škrobánek P.:	
Dlhodobá expozícia brojlerových kurčiat PCB – klinické a biochemické zmeny	
Long-range exposure of broiler chicks to PCB – clinical and biochemical changes	397

Fišer A.:		
Hygienické aspekty mikroklimatu v intenzívním chovu kráľčků		
Hygienic aspects of microclimate in intensive management of rabbits		407
Krajčovičová - Kudláčková M., Bobek P.:		
Koncentrácia cholesterolu v lipoproteínoch a rôzny príjem aminokyselín v experimente		
Cholesterol concentrations in lipoproteins and different intake of amino acids in experiment		423
Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA		
Maraček I.:		
Environmentálne problémy poľnohospodárstva v niektorých priemyselných oblastiach Slovenskej republiky		388
Stojiljković Z., Capak D., Mirčetić R.:		
The role of the periosteum in the healing of the dog's Müller-plate treated femur fracture		
Úloha periosteá v procese hojenia zlomeniny stehennej kosti u psů při použití Müllerovy dlahy		435
Mojžiš J., Ništiar F., Kováč G., Mojžišová G.:		
Preventívny účinok zeolitu pri intoxikácii potkanov látkou VX		
Preventive effects of zeolite in sewer-rat intoxication with VX substance . .		443
PŘEHLEDY		
Pavlík I., Pavlas M., Bejčková L.:		
Výskyt, ekonomický význam a diagnostika paratuberkulózy		
Incidence, economic importance and diagnosis of paratuberculosis		451
Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA		
Maraček I.:		
Kongres slovenskej vedy '93 – Zborník referátov		497
INFORMACE		
Maraček I.:		
Informácie z Ústavu experimentálnej veterinárnej medicíny v Košiciach . .		499
Vasíl M.:		
Výskyt rezistencie k antibiotikám pri bakteriálnych pôvodcoch mastitíd dojnic		
The occurrence of resistance to antibiotics in the causative agents of bovine mastitis		503

V a s i l M.:		
	Terapia klinicky zjavných foriem mastitíd laktujúcich dojníc využitím intramamárneho prípravku Sulphamycin (Polfa, PR)	
	Treatment of clinically apparent forms of mastitis in lactating cows using Sulphamycin (Polfa, Poland), an intramammary preparation	511
O l e j n í k P.:		
	Variation of somatic cell counts in colostrum and milk of first and second lactation cows during ten days after calving	
	Obsah somatických buněk v mlezivu a mléce prvotetek a krav na druhé laktaci do desátého dne po porodu	519
S k a l k a B., L i t e r á k I.:		
	Sérodiagnostika kazeózní lymfadenitídy (pseudotuberkulózy) ovcí	
	Serodiagnosis of caseous lymphadenitis (pseudotuberculosis) of sheep	533
K r a j n i č á k o v á M.:		
	Koncentrácie sodíka, draslíka a ich vzťah k ovariálnym hormónom v čase synchronizácie ruje a gravidity bahníc	
	Na and K levels and their relation to ovarian hormones in ewes during oestrus synchronization and pregnancy	541
Č í ž e k A., K o v a ř í k K.:		
	Antibiotická rezistence u kmenů <i>Salmonella typhimurium</i> a <i>S. enteritidis</i> izolovaných z hrabavé drůbeže v České republice v letech 1991–1992	
	Antibiotic resistance in strains <i>Salmonella typhimurium</i> and <i>S. enteritidis</i> isolated from poultry in the Czech Republic 1991–1992.	551
Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA		
H o l u b A.:		
	Prof. MVDr. Jaroslav Lebduška, DrSc. – život a dílo	559
R y c h l í k I., B e j č k o v á L.:		
	Oligonucleotide (GTG) ₅ in bacterial DNA fingerprinting	
	Využití oligonukleotidu (GTG) ₅ při DNA fingerprintingu bakterií	567
D i b a F., V i n k l e r A., G r o c h L.:		
	Obsah testosteronu ve tkáních varlat a nadvarlat při histopatologických změnách ve varlatech býků	
	Contents of testosterone in testicular and epididymal tissues with histopathological changes in the testes of bulls	579
G a j d o š o v á E., K o v á č o v á E., K a z á r J., K o l c u n o v á A., S a b ó A.:		
	Imunogennosť vakcíny proti enzootickému potratu oviec	
	Immunogenicity of vaccine against enzootic abortion of ewes	589

Fortýn K., Hruban V., Horák V., Hradecký J., Tichý J.: Melanoblastomová nemoc u laboratorních miniprasat: model pro studium lidských maligních melanomů Melanoblastoma disease in laboratory minipigs: a model for study of human malignant melanomas	597
Holub A., Baranyiová E., Ponížilová E.: Změny hydratace slepičích a kachních vajec během inkubace Changes in hydration of fowl and duck eggs during incubation	605
Hejlíček K., Tremel F.: Epizootologie a patogeneze aviární mykobakteriomy holuba domácího (<i>Columba livia f. domestica</i>) Epizootology and pathogenesis of avian mycobacteriosis in the pigeon (<i>Columba livia f. domestica</i>)	615
Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA	
Holub A.: Doc. MVDr. ing. Jan Vlček, CSc. – život a dílo	625
Maraček I., Naď P., Greserová G.: Research Institute of Experimental Veterinary Medicine	631
Naď P., Gréserová G., Ružíková A.: Zoznam publikácií za rok 1993 a I. polrok 1994	637
Choma J., Gréserová G.: International scientific and technical co-operation in 1993	649
Lazár L., Maraček I.: Growth and development of follicles in different phases of the oestrous cycle in cows in relation to the presence of the corpus luteum and an oestrogen-dominant follicle Rast a vývoj folikulov kráv v rôznych fázach pohlavného cyklu v závislosti od prítomnosti žltého telieska alebo estrogén-dominantného folikulu	653
Závadová J., Švrček Š.: Zdokonalenie laboratórnej diagnostiky besnoty a titrácie vírusu besnoty The improvement of laboratory diagnostics of rabies and titration of rabies virus.	663
Venglovský J., Juriš P., Sokol J.: prieskum efektívnosti niektorých čistiarní odpadových vôd pri farmách na Slovensku Efficiency survey of some sewage treatment plant systems on pig farms in Slovakia	677

INFORMACE – STUDIE – SDĚLENÍ

Vilček Š.:

- Vývoj PCR testov na detekciu BHV-1, BRSV a pestivírusov
Development of PCR assays for detection of BHV-1, BRSV and pestiviruses 687

Bomba A., Kravjanský I., Kašteľ R., Čížek M., Kapitan-
čik B., Juhásová Z., Herich R., Žitňan R., Bučko V.:
Kolonizácia tráviaceho traktu gnotobiotických a konvenčných jahniat defi-
novanou laktoflórou

- Colonization of the digestive tract of gnotobiotic and conventional lambs with
the defined lactoflora 701

NEKROLOG

Maraček I.:

- Za doc. Ing. Milanom Baranom, CSc. 711

Lukášová J.:

- Mechanismus působení močoviny v mléce na kysací aktivitu mléčných kultur
The mechanism of urea action in milk on the fermentation activity of lactic
cultures 715

Laciaková A., Laciak V.:

- Možnosti eliminácie mikroskopických vláknitých húb dezinfekčnými pros-
triedkami
Possibilities of elimination of the microscopic filamentous fungi with disin-
fectants 723

Pavlásek I.:

- Lokalizace endogenních vývojových stadií *Cryptosporidium meleagridis*
Slavin, 1955 (*Apicomplexa: Cryptosporidiidae*) u ptáků
Localization of endogenous developmental stages of *Cryptosporidium mele-*
agridis Slavin, 1955 (*Apicomplexa: Cryptosporidiidae*) in birds 733

Nezval J., Literák I.:

- Toxoplasma gondii* in muskrat (*Ondatra zibethicus*) – *Toxoplasma gondii*
u ondatery (*Ondatra zibethicus*) 743

Medvedřová M., Pajerský A., Tomašovičová O.:

- Zmeny pľúc myší vyvolané migráciou lariev *Toxocara canis*
Changes of the lungs in mice induced by migration of *Toxocara canis* larvae 747

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Maraček I., Cabadaj R.:

- Životní jubileum akademika Ota Jaroslava Vrtiaka 759

VĚCNÝ REJSTŘÍK

Acidobaze

- acidobazické poruchy; dojnice; empirické rovnice; analýza hlavních komponent 59
- acidobazický profil; skot; hodnocení a. p.; arteriální a venózní krev 1
- acidobazický stav; tele; indukce u krav; vliv 223

Albendazol

- gastrointestiální nematody; bahnice; účinnost 297

Alkalická fosfatáza (ALP)

- krevní plazma; hyperparatyreóza; pes 29

Aminokyseliny

- chemicky konzervovaná krev; obsah a 381
- leucin – lyzin; interakce; prostup bachorovým epitelem; ovce 255
- příjem a.; cholesterol; lipoproteiny; experiment; potkan 423

Analýza hlavních komponent

- acidobazické poruchy; dojnice 59

Anestezie

- kur domácí; japonská křepelka; ketamin; xylazin 23

Antibiotika

- minimální inhibiční koncentrace; *Staphylococcus aureus*; mastitidy; skot 159
- rezistence
- bakteriální původci mastitid 503
- salmonely; drůbež 551
- Sulphamycin; mastitidy 511

Aplikace huminů

- kuře; humát sodný 305

Autogenní vakcíny

- DNA fingerprinting; pleuropneumonie prasat 167

Aviární mykobakterióza

- epizootologie; patogeneze
- havran polní 337
- holub domácí 615
- racek chechtavý 271

Bahnice

- enzootický potrat; vakcinace 589
- gastrointestiální nematody; *D. dendriticum*; intraruminální bolusy; albendazol 297
- synchronizace říje; koncentrace Na, K; ovariální hormony; vztah 541

Bachor umělý

- fermentace krmné dávky; protozoa, těžké mastné kyseliny; vliv Cd 11

Bachorová fermentace

- umělý bachor; vliv Cd 11

Bachorové stafylokoky

- rezistence; těžké kovy; jehně 389

Bakterie	
– b. průzkum; jatečné odpadní vody	345
– DNA fingerprinting; oligonukleotid; využití	567
– gramnegativní b.; diagnostika; numerické identifikační systémy	197
– odpadní vody; tekuté výkaly; farmy prasat	677
Beztížný stav	
– kosterní a srdeční svalovina; embryogeneze; japonské křepelky	103
Biochemické ukazatele	
– b. profil; kuře; PCB; dlouhodobá expozice	397
– jalovice; intoxikace; magnezitový spad	355
– tele; idukce porodu u krav; vliv	223
Bioklima	
– výkrmna; kuřecí brojler; mykotická kontaminace	329
Biologické krmné doplňky	
– aplikace; zvýšení obranyschopnosti; výkrm kuřat	321
Býk	
– hormonální vztahy; postnatální vývoj; osa hypotalamus – hypofýza – varle	205
– varle; nadvarle; testosteron; histopatologické změny	579
– výkrm b.; metabolické osteopatie; preklinická diagnostika	231
<i>Cryptosporidium meleagridis</i>	
– krůtata; kuřata; endogenní vývojová stadia; lokalizace; prevalence	733
<i>Cryptosporidium muris</i>	
– skot; oocysty; prevalence; ČR	279
Dezinfekční prostředky	
– mikroskopické vláknité houby; eliminace; difuzní metoda	723
Diagnostika	
– bakterie; mléko; numerické identifikační systémy	197
– laboratorní d.; vzteklina; zdokonalení	663
– paratuberkulóza; metody d.	451
– preklinická d.; metabolické osteopatie; výkrm býků	231
– pseudotuberkulóza; sérodiagnostika; ovce	533
<i>Dicrocoelium dendriticum</i>	
– bahnice; albendazol; účinnost	297
Difuzní metoda	
– dezinfekční prostředky; mikroskopické vláknité houby; eliminace	723
Diskriminační úroveň	
– Fossomatic 90; limity nastavení d. ú.; přímá mikroskopická metoda	45
DNA fingerprinting	
– diferenciacie bakterií; oligonukleotid	567
– pleuropneumonie prasat; autogenní vakcíny	167
– sokolovití dravci; příbuzenské vztahy	111
Draslík	
– koncentrace; ovariální hormony; vztah; synchronizace říje; bahnice	541

Drůbež	
– anestezie	23
– bioklima	329
– biologické krmné doplňky	321
– <i>Cryptosporidium meleagridis</i>	733
– embryogeneze	103
– expozice PCB	397
– farmakokinetika	305
– japonská křepelka	23, 103
– jatečné zpracování drůbeže	315
– kachna	605
– krůta	733
– kuře	175, 305, 321, 329, 397, 733
– salmonely	187, 315, 551
– sérum	75
– slepice	551, 605
– ukládání Cd	175
– vejce	187, 605
Elektroforéza	
– elektroforetické techniky; isoenzymy LD	75
ELISA	
– specifické protilátky; ovalbumin; průmyslový substrát AI; ovce	67
Embryogeneze	
– svalovina; beztížný stav; japonská křepelka	103
Endogenní vývojová stadia	
– <i>Cryptosporidium meleagridis</i> ; krůtata; kuřata; lokalizace	733
Enterotoxická	
– <i>Staphylococcus aureus</i> ; mléko	37
Enzootický potrat	
– ovce; vakcína; povakcinační imunita	589
Epizootologie	
– aviární mykobakterióza	
– havran polní	337
– holub domácí	615
– racek chechtavý	271
Experimentální infekce	
– aviární mykobakterióza; racek chechtavý	271
Farmakokinetika	
– humát sodný; aplikace; kuře	305
Farmy prasat	
– tekuté výkaly; čištění odpadních vod; efektivnost; SR	677
Folikuly	
– kráva; pohlavní cyklus; fáze p. c.; růst f.; estrogen-dominantní folikuly	653

Fosfor	
– anorganický P; kostní popel; metabolické osteopatie; výkrm býků	231
– krevní plazma; hyperparatyreóza; pes	29
Fossomatic 90	
– diskriminační úroveň; PSB; přímá mikroskopická metoda	45
Fyzikálně-chemická analýza	
– čištění odpadních vod; farmy prasat; SR	677
Gastrointestinální nematody	
– bahnice; intraruminální bolusy; albendazol	297
Giardióza	
– pes; <i>Isoospora canis</i> ; <i>Toxacara canis</i> ; věkové kategorie	93
Gnotobiot	
– jehně; trávicí trakt; kolonizace; laktoflóra	701
Gravidita	
– bahnice; Na; K; koncentrace; ovarialní hormony; vztah	541
Havran polní (<i>Corvus frugilegus</i>)	
– aviární mykobakterióza; epizootologie; patogeneze	337
Hematologické ukazatele	
– tele; indukce porodu u krav; vliv	223
Hepatoprotektivní látky	
– silymarin; histony; játra; gama-záření; potkan	85
Histony	
– játra; gama-záření; potkan	85
Holub domácí (<i>Columba livia f. domestica</i>)	
– aviární mykobakterióza; epizootologie; patogeneze	615
Hormonální vztahy	
– osa hypotalamus – hypofýza – varle; býk; postnatální vývoj	205
Humát sodný	
– farmakokinetika; kuře	305
– ukládání Cd; orgány kuřat; vliv	175
Hyperparatyreóza	
– sekundární h.; pes; pohybové potíže; Ca; P; ALP	29
Chemicky konzervovaná krev (CHKK)	
– zkrmování; prasata; stravitelnost	381
Cholesterol	
– koncentrace; lipoproteiny; příjem aminokyselin; potkan	423
Cholinesteráza	
– VX látka; zeolit; intoxikace; potkan	443
Index CA/P	
– kostní popel; metabolická osteopatie; výkrm býků	231
– krev; pes; hyperparatyreóza	29

Indukce porodu	
– kráva; biochemické a hematologické ukazatele; tele; vliv	223
Interakce	
– i. leucin – lyzin; bachor; epitel; vstup aminokyselin; ovce	255
– nutriční i.; prasnice a selata	117
Intoxikace	
– látka VX; zeolit; potkan	443
– magnezitový spád; jalovice; biochemické ukazatele	355
<i>Isospora canis</i>	
– giardióza; pes; chovná stanice	93
Izoelektrická fokusace	
– alfa ₂ -kazeiny; kozí mléko	263
– izoenzymy LD; savčí a kuřecí séra	75
Izoenzymy laktatdehydrogenázy	
– savčí a kuřecí séra; metody separace	75
– séra prasat; porážka	287
Jalovice	
– intoxikace; magnezitový spád; biochemické ukazatele	355
– ustájení; prašný spád; plísňe; mikroby	245
Japonská křepelka	
– anestezie; ketamin; xylozin	
– kosterní a srdeční svalovina; embryogeneze; beztržný stav	103
Játra	
– kuře; ukládání Cd; humát sodný; vliv	175
– potkan; gama-záření; histony; silymarin	85
Jehně	
– bachor; stafylokoky; rezistence; těžké kovy	389
– gnotobiotické j.; konvenční j.; trávicí trakt; kolonizace; laktoflóra	701
Kadmium	
– orgány kuřat; ukládání; humát sodný; formy aplikace	175
– umělý bachor; protozoa; bachorová fermentace; těžké mastné kyseliny	11
Kachna	
– vejce; inkubace; hydratace; změny	605
Ketamin	
– anestezie; japonská křepelka	23
Klinické změny	
– kuřata; PCB; dlouhodobá expozice	397
Kontaminace	
– odpadní vody; jatky; mikroorganismy; paraziti	345
– výkrm kuřat; bioklima; mykotická k.	329
Kosti	
– stehenní kost; zlomenina; hojení; periosteum; pes	435

Koza	
– bílá krátkosrstá bezrohá; mléko; alfa _s -kazeiny; polymorfismus	263
– paratuberkulóza; vskyt; diagnostika	451
Králík	
– intenzivní chov; stájové mikroklima; mikrobiologie ovzduší	407
Kráva	
– acidobazické poruchy; empirické rovnice; analýza hlavních komponent	59
– indukce porodu; biochemické a hematologické ukazatele; tele; vliv	223
– mastitidy	
– bakteriální původci; antibiotika; rezistence	503
– infekce mléčné žlázy; antibiotika; terapie	511
– mlezivo; mléko; počet somatických buněk	519
– pohlavní cyklus; folikuly; žluté tělísko; růst	653
– ustájení; prašný spad; mikroby	245
Krev	
– arteriální; venózní; hodnocení acidobáze; skot	1
– chemicky konzervovaná k.; zkrmování; prasata; stravitelnost	381
– PCB; dlouhodobá expozice; krevní obraz; kuře	397
– sérum; izoenzymy LD; prase; porážka	287
Krůta	
– <i>Cryptosporidium meleagridis</i> ; endogenní vývoj; etapy; prevalence	733
Kuře	
– biologické krmné doplňky; zvýšení obranyschopnosti	321
– <i>Cryptosporidium meleagridis</i> ; endogenní vvojové etapy; prevalence	733
– farmakokinetika; humát sodný	305
– PCB; dlouhodobá expozice; biochemie; klinické změny	397
– ukládání Cd; humát sodný	175
– výkrmna; bioklima; zdroje mykromycet	329
Kysací aktivita	
– mléčné kultury; močovina; vliv	715
Laktoflóra	
– <i>Lactobacillus casei</i> ; trávicí trakt; jehně; gnotobiot; konvenční jehně; kolonizace	701
LD-like proteiny	
– izoenzymy LD; krevní sérum; porážená prasata	287
Leucin – lyzin	
– interakce; bachor; epitel; prostup aminokyselin; ovce	255
Lipoproteiny	
– koncentrace cholesterolu; příjem aminokyselin; potkan	423
Magnezitový spad	
– intoxikace; biochemické ukazatele; jalovice	355
Maligní melanom	
– miniaturní prase; model; studium lidských m. m.	597

Mastitidy	
– dojnice	
– infekce mléčné žlázy; antibiotika; terapie	511
– rezistence; antibiotika; bakteriální původci mastitidy	503
– skot; antibiotika; minimální inhibiční koncentrace; <i>Staphylococcus aureus</i>	159
Melanoblastomová nemoc	
– miniaturní prase; model; lidské maligní melanomy; studium	597
Metabolická osteopatie	
– býci ve výkrmu; preklinická diagnostika	231
Mikroby	
– mikrobiální kontaminace; prašný spad; skot; ustájení	245
– mikrobiální proteosyntéza; umělý bachor; Cd; vliv	11
– stájové ovzduší; prach; intenzivní chov; králík	407
Mikroklima	
– hygienické aspekty; stáj; intenzivní chov králíků	407
– výkrmna kuřat; mykotická kontaminace	329
Mikroskopické vláknité houby	
– eliminace; dezinfekční prostředky; difuzní metoda	723
Miniaturní prase	
– melanoblastomová nemoc; lidský maligní melanom; model	597
Minimální inhibiční koncentrace	
– antibiotika; <i>Staphylococcus aureus</i> ; mastitidy; skot	159
Mléčné kultury	
– kysací aktivita; močovina; vliv	715
Mléko	
– kozí	
– alfa _s -kazeiny; polymorfismus; izoelektrická fokusace	263
– kravské	
– gramnegativní bakterie; diagnostika; numerické identifikační systémy	197
– močovina; mléčné kultury; kysací aktivita	715
– počet somatických buněk	
– Fossomatic 90; diskriminační úroveň	45
– prvotelky; dojnice na druhé laktaci	519
– <i>Staphylococcus aureus</i> ; identifikace; biotypizace; enterotoxigenita	37
Mlezivo	
– počet somatických buněk; prvotelky; dojnice na druhé laktaci	519
Močovina	
– mléko; mléčné kultury; kysací aktivita	715
Motility medium	
– izolace salmonel; jatečná drůbež; zařízení jatek	315
Müllerova dlaha	
– stehenní kost; zlomenina; hojení; použití Müllerovy dlahy	435
Myš	
– inbrední m.; <i>Toxocara canis</i> ; migrace larev; změny plic	747

Nadvarle	
– býk; testosteron; histopatologické změny	579
Numerické identifikační systémy	
– diagnostika; gramnegativní bakterie; mléko	197
Obranyschopnost	
– brojler; zvýšení o.; biologické krmné doplňky	321
Odpadní vody	
– farmy prasat; SR; čištění o. v.; fyzikálně-chemická analýza	677
– jatky; kontaminace; mikroorganismy, paraziti	345
Oligonukleotid (GTG)₅	
– DNA fingerprinting; bakterie	567
Ondatra pižmová (<i>Ondatra zibethicus</i>)	
– <i>Toxoplasma gondii</i> ; povrchová voda	743
Osteosyntéza	
– stehenní kost; zlomenina; hojení; pes	435
Ovalbumin	
– specifické protilátky; průmyslový substrát AI; ELISA; ovce	67
Ovariální hormony	
– synchronizace říje; gravidita; vztah k Na, K; bahnice	541
Ovce	
– bahnice	297, 541, 589
– bachor	255, 389
– enzootický potrat	589
– gastrointestinální nematody	297
– jehně	389, 701
– paratuberkulóza	451
– pseudotuberkulóza	533
– specifické protilátky	67
– synchronizace říje	541
– trávicí trakt	701
Parathormon	
– hyperparatyreóza; pes	29
Paratuberkulóza	
– výskyt; ekonomický význam; diagnostika	451
Parazit	
– zárodky p.; jatečné odpadní vody	345
Patogeneze	
– aviární mykobakteriόza	
– havran polní	337
– holub domácí	615
– racek chechtavý	271
– paratuberkulóza; domácí přežvýkavci	451

PCR testy	
– detekce; BHV-1; BRSV; pestiviry; skot	687
Periosteum	
– kost; zlomenina; osteosyntéza; pes	435
Pes	
– giardióza; <i>Isoospora canis</i> ; <i>Toxocara canis</i>	93
– hyperparatyreóza; pohybové pětíže; Ca; P; ALP	29
– kost; periosteum; zlomenina; osteosyntéza	435
Pestiviry	
– detekce; PCR testy; <i>in vitro</i> amplifikace	687
Pleuropneumonie prasat	
– typizace; původce; DNA fingerprinting	167
Plíce	
– změny; <i>Toxocara canis</i> ; migrace larev, inbrední myši	747
Plísň	
– p. kontaminace; jalovice; dojnice; ustájení; prašný spad	245
– p. pylová; včely; biologické tlumení	133
– zárodky p.; jatečné odpadní vody	345
Počet somatických buněk (PSB)	
– mlezivo; mléko; prvotelky; krávy na druhé laktaci	519
– mléko; Fossomatic 90; diskriminační úroveň	45
Pohlavní cyklus	
– kráva; fáze p. c.; folikuly; růst; žluté tělísko	653
Polychlorované bifenyly (PCB)	
– kuřata; dlouhodobá expozice; biochemický profil; klinické změny	397
Polymorfismus	
– alfa _s -kazeiny; kozí mléko	263
Porod	
– indukce p.; kráva; acidobáze; tele; vliv	223
Potkan	
– cholesterol; lipoproteiny; příjem aminokyselin	423
– silymarin; játra; gama-záření; histony	85
– zeolit; VX látka; intoxikace	443
Prase	
– farmy prasat; tekuté výkaly	677
– krevní séra	287
– miniaturní prase	597
– plueropneumonie	167
– prasnice	117
– sele	117
– střevní prvoci	377
– výživa a krmení	117, 381
Prasnice	
– nutriční interakce; prasnice – sele	117

Prašný spad	
– stáje; skot; plísňe; mikroby	245
Prevalence	
– střevní prvoci; prasata	377
– <i>Cryptosporidium muris</i> ; skot	279
– <i>Cryptosporidium meleagridis</i> ; ptáci	733
Přímá mikroskopická metoda	
– počet somatických buněk; Fossomatic 90; závislost	45
Pseudotuberkulóza	
– ovce; sérodiagnostika	533
Racek chechtavý (<i>Larus ridibundus</i>)	
– aviární mykobakteriόza; epizootologie; patogeneze; experimentální infekce	271
Rappaport – Vassiliadisova půda	
– izolace salmonel; jateční drůbež; zařízení jatek	315
Respirační syndrom	
– skot; detekce viru r. s.; inovace detekce; PCR test	687
Rezistence	
– antibiotika	
– bakteriální původci mastitid	503, 511
– salmonely; drůbež	551
– těžké kovy; bachorové stafylokoky; jehně	389
Salmonely	
– antibiotická rezistence; drůbež	551
– izolace; postup; drůbež; jatečné zpracování	315
– <i>S. enteritidis</i> ; růst a přežívání; vejce; vaječné potraviny	187
Sele	
– nutriční interakce; prasnice – sele	117
Sérodiagnostika	
– pseudotuberkulóza; ovce	533
Sérum	
– prasata; porážka; izoenzymy LD	297
– savci; kuřata; izoenzymy LD; metody separace	75
Silymarin	
– hepatoprotektivní látka; játra; gama-záření; potkan	85
Skot	
– acidobáze	1, 59, 223
– býk	205, 231, 579
– <i>Cryptosporidium muris</i>	279
– experimentální stres	355
– hormonální vztahy	205, 579
– jalovice	245, 355
– kráva	59, 223, 245, 503, 511, 519, 653
– mastitidy	159, 503, 511

– metabolická osteopatie	231
– mléko	37, 45, 197, 519, 715
– paratuberkulóza	451
– pohlavní cyklus	653
– tele	223
– ustájení	245
Slepice	
– <i>Salmonella typhimurium</i> ; <i>S. enteritidis</i> ; antibiotická rezistence	551
– vejce; líhnutí; hydratace; změny	605
Sodík	
– koncentrace; ovariální hormony; vztah; synchronizace říje; gravidita; bahnice	541
Sokolovití dravci	
– DNA fingerprinting; příbuzenské vztahy	111
Specifické protilátky	
– zkrmování průmyslové emise (AI); ovce; metoda ELISA	67
<i>Staphylococcus aureus</i>	
– antibiotika; minimální inhibiční koncentrace; mastitidy; skot	159
– mléko; identifikace; biotypizace; enterotoxická	37
Stravitelnost	
– bilanční s.; chemicky konzervovaná krev; prasata	381
Stres	
– experimentální s.; jalovice; magnezit; biochemické ukazatele	355
Střevní prvoci	
– prasata; prevalence	377
Synchronizace říje	
– bahnice; koncentrace Na, K; ovariální hormony; vztah	541
Tekuté výkaly	
– farmy prasat; SR; čištění odpadních vod; fyzikálně-chemická analýza	677
Tele	
– acidobáze; biochemické a hematologické ukazatele; indukce porodu u krav; vliv	223
Terapie	
– mastitidy; klinicky zjevné formy; antibiotika	511
Testosteron	
– varle; nadvarle; býk; histopatologické změny	579
Těkávé mastné kyseliny	
– umělý bacher; fermentace krmné dávky; vliv Cd	11
Těžké kovy	
– rezistence; bacherové stafylokoky; jehně	389
<i>Toxocara canis</i>	
– giardióza; pes; chovná stanice	93
– migrace larev; inbrední myši; změny plic	747
<i>Toxoplasma gondii</i>	
– ondatra pižmová; povrchová voda	743

Trávicí trakt	
– jehně; konvenční; gnotobiotické; kolonizace; laktoflóra	701
Trematody <i>Dicrocoelium dendriticum</i>	
– bahnice; intraruminální bolusy; albendazol; účinnost	297
Umělý bachor	
– kadmium; protozoa; bachorová fermentace; těkavé mastné kyseliny	11
Vakcína	
– enzootický potrat; ovce; inaktivovaná v.	589
Vápník	
– kostní popel; metabolická osteopatie; výkrm býků	231
– krevní plazma; hyperparatyreóza; pes	29
Varle	
– býk; testosteron; histopatologické změny	579
Včely	
– plíseň pylová; biologie; tlumení	133
Vejce	
– slepičí; kachní; inkubace; hydratace; změny	605
– vaječné potraviny; <i>Salmonella enteritidis</i> ; růst a přežívání kmenů	187
Výzkum	
– Výzkumný ústav veterinárního lékařství; výzkumná činnost; publikační činnost	143
– Ústav experimentální veterinární medicíny; výzkumná činnost; publikační činnost	631
Vzteklina	
– laboratorní diagnostika; titrace viru vztekliny; testy; zdokonalení	663
Xylazin	
– anestezie; kur domácí; japonská křepelka	23
Zeolit	
– VX látka; intoxikace; potkan	443
Žluté tělísko	
– kráva; pohlavní cyklus; fáze; růst folikulů; přítomnost ž. t.	653

SUBJECT INDEX

Acid-base balance

- acid-base disorders; dairy cows; principal component analysis 59
- calf; parturition; induction; effect 223
- cattle; evaluation; blood; arterial; venous 1

Albendazol

- ewes; gastrointestinal nematodes; efficiency 297

Alkaline phosphatase (ALP)

- blood plasma; hyperparathyroidism; dog 29

Amino acids

- chemically preserved blood; content 381
- intake a.a.; cholesterol; lipoproteins; experiment; rat 423
- leucine-lysine interaction; rumen epithelium; transfer; sheep 255

Anesthesia

- Japanese quail; ketamin; xylazin 23

Antibiotics

- minimal inhibition concentrations; *Staphylococcus aureus*; mastitis; cattle 159
- resistance
  - bacterial agents of mastitis; dairy cows 503
  - salmonellae; poultry 551
- Sulphamycin; therapy; mastitis 511

Application of humins

- chicken; sodium humate; administration 305

Artificial rumen

- cadmium; protozoa; rumen fermentation; volatile fatty acid 11

Autogenous vaccines

- DNA fingerprinting; porcine pleuropneumonia 167

Avian mycobacteriosis

- epizootology; pathogenesis
  - laughing gull 271
  - pigeon 615
  - rook 337

Bacteria

- bacteriological survey; slaughterhouse wastewaters 345
- DNA fingerprinting; oligonucleotid; exploitation 567
- gramnegative b.; diagnostic; numerical identification systems 197
- wastewaters; liquid manure; pig farms 677

Bees

- *Pericystis apis*; biology 133

Bettsia alvei

- bees; biology 133

Biochemical indicators	
– b. profil; chicken; PCB; long-range exposure	397
– calf; parturition induction; effect	223
– heifer; intoxication; magnesite flue dust	355
Bioclimate	
– fattening house; broiler; mycotic contamination	329
Biological feed supplements	
– application; broiler defence mechanism; enhancement	321
Blood	
– arterial; venous; acid-base balance; evaluation; cattle	1
– chemically preserved b.; feeding; pigs; digestibility	381
– PCB; long-range exposure; chicken; blood picture	397
Bone	
– femur; fracture; healing; dog	435
Bull	
– endocrine relations; hypothalamus-hypophysis-testicle	205
– fattening; metabolic osteopathy; pre-clinical diagnostic	231
– testis; epididymis; testosterone; histopathological changes	579
Cadmium	
– artificial rumen; protozoa; rumen fermentation; volatile fatty acids	11
– chicken; organs; deposition; sodium humate; administration	175
Calcium	
– blood plasma; hyperparathyroidism; dog	29
– bone ash; metabolic osteopathy; fattened bulls	231
Calf	
– acid-base balance; parturition; induction effect; biochemical and hematological indicators	223
Ca/P index	
– blood; hyperparathyroidism	29
– bone ash; metabolic osteopathy; fattening; bulls	231
Cattle	
– acid-base balance	1, 59, 223
– bull	205, 231, 579
– calf	223
– cow	59, 223, 245, 503, 511, 519, 653
– <i>Cryptosporidium muris</i>	279
– endocrine relations	205, 579
– experimental stress	355
– heifer	245, 355
– mastitis	159, 503, 511
– metabolic osteopathy	231
– milk	37, 45, 197, 519, 715
– oestrous cycle	653
– paratuberculosis	451
– stable	245

Chemically preserved blood	
– feeding; pig; digestibility	381
Chicken	
– biological feed supplements; defence mechanism; enhancement	321
– Cd deposition; sodium humate	175
– <i>Cryptosporidium meleagridis</i> ; endogenous developmental stages; prevalence	733
– fattening house; bioclimate; mycotic contamination	329
– PCB; long-range exposure; biochemical profile; clinical changes	397
– pharmacokinetics; sodium humate; application	305
Cholesterol	
– concentration; lipoproteins; intake of amino acids; rat	423
Cholinesterase	
– VX substance; zeolite; intoxication; rat	443
Clinical changes	
– chicken; PCB; long-range exposure	397
Colostrum	
– somatic cell count; cows; first and second lactation	519
Contamination	
– slaughterhouse wastewaters; bacterial; mycotic; parasitic germs	345
– broiler fattening; bioclimate; mycotic c.	329
<i>Corpus luteum</i>	
– cow; oestrous cycle; phases; growth of follicles; presence of c.l.	653
Cow	
– acid-base disorders; principal component analysis	59
– mastitis	
– bacterial agents; resistance; antibiotics	503
– mammary gland infection; antibiotics; therapy	511
– milk; colostrum; somatic cell count	519
– oestrous cycle; follicles; <i>corpus luteum</i> ; growth	653
– parturition induction; calf; biochemical and hematological indicators; effect	223
– stables; dust deposition; molds; microbes	245
<i>Cryptosporidium meleagridis</i>	
– turkeys; chickens; endogenous developmental stages; localisation; prevalence	733
<i>Cryptosporidium muris</i>	
– cattle; oocysts; prevalence	279
Defence mechanism	
– enhancement; broiler; biological feed supplements	321
Diagnosis	
– bacteria; milk; numerical identification systems	197
– laboratory diagnostic; rabies; improvement	663
– paratuberculosis; d. methods	451
– preclinical d.; metabolic osteopathy; bulls; fattening	231
– pseudotuberculosis; serodiagnosis; sheep	533

<i>Dicrocoelium dendriticum</i>	
– ewes; albendazol; effect	297
Diffuse method	
– disinfectants; microscopic filamentous fungi; elimination	723
Digestibility	
– chemically preserved blood; feeding; pig	381
Direct microscopic method	
– somatic cells account; Fossomatic 90; dependence	45
Discrimination level	
– Fossomatic 90; limits of adjustments; direct microscopic method; somatic cells account	45
Disinfectants	
– microscopic filamentous fungi; elimination; diffuse method	723
DNA fingerprinting	
– Faleonidae; parentage analysis	111
– oligonucleotide probe; ribotyping	567
– porcine pleuropneumonia; autogenous vaccines	167
Dog	
– bone; peristeam; fracture; osteosynthesis	435
– giardiasis; <i>Isospora canis</i> ; <i>Toxocara canis</i> ; age categories	93
– hyperparathyroidism; locomotor disorders; Ca; P; ALP	29
Duck	
– egg; incubation; hydratation; changes	605
Dust deposition	
– stables; cattle; molds; microbes	245
Dust stress	
– experimental d. s.; heifer; magnesite flue; biochemical indicators	355
Egg	
– egg foods; <i>Salmonella enteritidis</i> ; strains; growth; survival	187
– hen; duck; incubation; hydratation; changes	605
Electrophoresis	
– e. techniques; LD izoenzymes	75
ELISA	
– specific antibody; ovalbumin; industrial substrate AI; sheep	67
Embryogenesis	
– skeletal muscles; myocardium; Japanese quail	103
Endocrine relations	
– bull; hypothalamus–hypophysis–testicle; postnatal development	205
Endogenous developmental stages	
– <i>Cryptosporidium meleagridis</i> ; chicken; turkey; localisation	733
Enterotoxigenicity	
– <i>Staphylococcus aureus</i> ; milk	37
Enzootic abortium	
– ewes; inactivated vaccine; postvaccination immunity	589

Epididymis	
– bull; testosterone; histopathological changes	579
Epizootology	
– avian mycobacteriosis	
– laughing gull	271
– pigeon	615
– rook	337
Ewes	
– enzootic abortum; inactivated vaccine	589
– gastrointestinal nematodes; intraruminal capsules; albendazol	297
– oestrus synchronization; Na; K; ovarian hormones; relation	541
Experimental infection	
– avian mycobacteriosis; laughing gull	271
Falconidae	
– DNA fingerprinting; parentage analysis	111
Fermentation activity	
– lactic cultures; urea; effect	715
Follicles	
– cow; oestrus cycle; phases of o.c.; growth of f.; oestrogen-dominant f.	653
Fossomatic 90 instrument	
– discrimination level; somatic cells count; direct microscopic method	45
Gastrointestinal nematodes	
– ewes; intraruminal capsules; albendazol	297
Giardiasis	
– dog; <i>Isospora canis</i> ; <i>Toxocara canis</i> ; age categories	93
Goat	
– paratuberculosis; incidence; diagnosis	451
– White Shorthaired Polled; milk; alpha _s -caseins; polymorphism	263
Gravitationless state	
– skeletal muscles; myocardium; embryogenesis; Japanese quail	103
Gnotobiot	
– lamb; digestive tract; colonization; lactoflora	701
Heavy metals	
– resistance; ruminal staphylococci; lamb	389
Heifer	
– intoxication; magnesite flue dust; biochemical indicators	355
– stables; dust deposition; molds; microbes	245
Hematological indicators	
– calf; parturition; induction; effect	223
Hen	
– eggs; incubation; hydration; changes	605
– <i>S. typhimurium</i> ; <i>S. enteritidis</i> ; antibiotic resistance	551

Hepatoprotective substance	
– silymarin; histones; liver gamma-radiation; rat	85
Histones	
– liver; gamma-radiation; rat	85
Hyperparathyroidism	
– dog; secondary h.; locomotor disorders; Ca; P; ALP	29
Induction of parturitions	
– cow; biochemical and hematological indicators; calf; effect	223
Interactions	
– i. leucine – lysine; rumen; epithelium; transfer; sheep	255
– nutrition i.; sows; piglets	117
Intestinal protozoa	
– prevalence; pigs	377
Intoxication	
– magnesite flue dust; heifer; biochemical indicators	355
– VX substance; zeolite; rat	443
Isoelectric focusing	
– alpha _s -caseins; goat milk	263
– isoenzymes LD; mammalian and fowl serum	75
Isospora canis	
– giardiasis; dog; breeding unit	93
Japanese quail	
– anesthesia; ketamin; xylazin	23
– gravitationless state; skeletal muscles; myocardium; embryogenesis	103
Ketamine	
– anesthesia; Japanese quail	23
Lactate dehydrogenase isoenzymes	
– mammalian and fowl serum; separations	75
– serum of pigs; slaughter	297
Lactic cultures	
– fermentation activity; urea; effect	715
Lamb	
– gnotobiot; conventional l.; digestive tract; colonization	701
– rumen; staphylococci; resistance; heavy metals	389
Laughing gull (<i>Larus ridibundus</i>)	
– avian mycobacteriosis; epizootology; pathogenesis	271
LD-like proteins	
– isoenzymes LD; blood serum; slaughtered pigs	287
Leucine – lysine	
– interaction; rumen; epithelium; transfer; sheep	255

Lipoproteins	
– cholesterol; concentration; intake of amino-acids; rat	423
Liquid manur	
– pig farms; SR; treatment of waste water; physico-chemical analysis	677
Liver	
– chick; Cd deposition; sodium humate; effect	175
– rat; gamma-radiation; histones; silymarin	85
Lungs	
– changes; <i>Toxocara canis</i> ; migration of larvae	747
Magnesite flue dust	
– intoxication; biochemical indicators; heifer	355
Malignant melanoma	
– miniature pig; model; study of human m.m.	597
Mastitis	
– cattle; antibiotic; minimal inhibition concentrations; <i>Staphylococcus aureus</i>	759
– dairy cow	
– mamary gland infection; antibiotics; therapy	511
– resistance; antibiotics; bacterial agents of m.	503
Melanoblastoma disease	
– miniature pig; model; human malignant melanoma; study	597
Metabolic osteopathy	
– bull; fattening; pre-clinical diagnosis	231
Mice	
– inbred m.; <i>Toxocara canis</i> ; migration of larvae; lungs; change	747
Microbes	
– microbial contamination; dust deposition; cattle; stables	245
– microbial proteosynthesis; artificial rumen; Cd; effect	11
– microbiology of air and dust; intensive rabbit production	407
Microclimate	
– fattening house; chicken; mycotic contamination	329
– hygienic aspects; stable; intensive management; rabbit	407
Microscopic filamentous fungi	
– elimination; disinfectants; diffuse method	723
Milk	
– cows' milk	
– gramnegative bacteria; diagnostic; numerical identification systems	197
– somatic cell count	
– first and second lactation	519
– Fossomatic 90; discrimination level	45
– <i>Staphylococcus aureus</i> ; identification; biotypisation; enterotoxigenicity	37
– goats' milk	
– alfa _s -caseins; polymorphism; izoelectric focusation	263
Miniature pig	
– melanoblastoma disease; model; study of human malignant melanoma	597

Minimal inhibition concentration	
– antibiotics; <i>Staphylococcus aureus</i> ; mastitis; cattle	159
Molds	
– m. contamination; cattle; stables; dust deposition	245
– m. germs; slaughterhouse wastewaters	345
Motility medium	
– <i>Salmonelae</i> ; isolation; poultry processing	315
Muskrat (<i>Ondatra zibethicus</i>)	
– <i>Toxoplasma gondii</i> ; surface water	743
Müller-plate	
– femur fracture; healing; using; dog	435
Numerical identification systems	
– diagnostic; gramnegative bacteria; milk	197
Oestrous cycle	
– cow; phases of o.c.; follicles; <i>corpus luteum</i>	653
Oestrus synchronisation	
– ewes; Na; K; concentration; ovarian hormone; relation	541
Oligonucleotide (GTG)₅	
– DNA fingerprinting; bacteria	567
Osteosynthesis	
– femur; fracture; periosteum; healing; dog	435
Ovalbumin	
– specific antibody; industrial emission; ELISA; sheep	67
Ovarian hormones	
– oestrus synchronisation; pregnancy; Na; K; relation; ewes	541
Parasite	
– parasitic germs; slaughterhouse waste waters	345
Parathormon	
– hyperparathyroidism; locomotor disorders; dog	29
Paratuberculosis	
– incidence; economic importance; diagnosis	451
Parturition	
– induction; cow; acid-base balance; calf; effect	223
Pathogenesis	
– avian mycobacteriosis	
– laughing gull	271
– pigeon	615
– rook	337
PCR assays	
– detection; BHV-1; BRSV; pestviruses	687
Periosteum	
– bone; fracture; osteosynthesis; dog	435

Pestiviruses	
– detection; PCR assays; <i>in vitro</i> amplification	687
Pharmacokinetics	
– sodium humate; application; chicken	305
Phosphorus	
– blood plasma; hyperparathyroidism; dog	29
– inorganic P; bone ash; fattened bulls	231
Physico-chemical analysis	
– treatment of waste water; pig farms; SR	677
Pig	
– blood serum	287
– intestinal protozoa	377
– miniature pig	597
– nutrition; feeding	117, 381
– pig farms; liquide manure	677
– piglet	117
– porcine pleuropneumonia	167
– sow	117
Pig farms	
– liquide manure; SR; treatment of waste water; efficacy	677
Pigeon (<i>Columba livia f: domestica</i>)	
– avian mycobacteriosis; epizootology; pathogenesis	271
Piglet	
– nutrition interaction; sow-piglet	117
Polychlorinated biphenyls (PCB)	
– long-range exposure; chicken; biochemical indicators	397
Polymorphism	
– alfa _s -caseins; goat milk	263
Porcine pleuropneumonia	
– typing; <i>Actinobacillus pleuropneumoniae</i> ; DNA fingerprinting	167
Potassium	
– concentration; ovarian hormones; relation; oestrus synchronization; ewes	541
Poultry	
– anesthesia	23
– bioclimate	329
– biological feed supplements	321
– cadmium deposition	175
– chicken	175, 305, 321, 329, 397, 733
– <i>Cryptosporidium meleagridis</i>	733
– duck	605
– eggs	187, 605
– embryogenesis	103
– fowl serum	75
– hen	551, 605
– Japanese quail	23, 103

- PCB; long range exposure	397
- pharmacokinetics	305
- poultry processing	315
- <i>Salmonellae</i>	187, 315, 551
- turkey	733
Pregnancy	
- ewes; Na; K; concentration; ovarian hormones; relations	541
Prevalence	
- <i>Cryptosporidium meleagridis</i> ; birds	733
- <i>Cryptosporidium muris</i> ; cattle	279
- intestinal protozoa; pig	377
Principal component analysis	
- acid-base disorders; dairy cows	59
Pseudotuberculosis	
- sheep; serodiagnosis	533
Rabbit	
- intensive management; microclimate; microbiology of air and dust	407
Rabies	
- r. virus; titration; laboratory diagnostics; improvement	663
Rappaport-vassialidis broth	
- Salmonella; isolation; poultry processing	315
Rat	
- cholesterol; lipoproteins; intake of amino-acids; experiment	423
- silymarin; liver; gamma-radiation; histones	85
- zeolit; VX substance; intoxication	443
Research Institute of Experimental Veterinary Medicine	
- research activities; selected papers	631
Resistance	
- antibiotics	
- mastitis; bacterial agens	503, 511
- Salmonella; poultry	551
- metal ion; rumen; staphylococci; lamb	389
Respiratory syndrome	
- cattle; virus r.s.; detection; PCR test	687
Rook (<i>Corvus frugilegus</i>)	
- avian mycobacteriosis; epizootology; pathogenesis	337
Rumen fermentation	
- artificial rumen; Cd; effect	11
Ruminal staphylococci	
- resistance; heavy metals; lamb	389
Salmonella	
- isolation; procedures; poultry processing	315
- resistance to antibiotics; poultry	551

– <i>S. enteritidis</i> ; growth; survival; egg; egg foods	187
Serodiagnosis	
– pseudotuberculosis; sheep	533
Serum	
– mammalian; chicken; isoenzymes LD; separations	75
– pig; slaughter; isoenzymes LD	287
Sheep	
– digestive tract	701
– enzootic abortum	589
– ewes	297, 541, 589
– gastrointestinal nematodes	297
– lamb	389, 701
– oestrus synchronisation	541
– paratuberculosis	451
– pseudotuberculosis	533
– rumen	255, 389
– specific antibody	67
Silymarin	
– hepatoprotective substance; liver; gamma-radiation; rat	85
Slaughterhouse waste waters	
– contamination; bacterial and parasitic germs; bacteriological survey	345
Sodium	
– concentration; ovarian hormone; relation; oestrus synchronisation; ewes	541
Sodium humate	
– Cd deposition; chicken organs; effect	175
Somatic cell count	
– colostrum; milk; first and second lactation	519
– milk; Fossomatic 90; discrimination level	45
Sow	
– nutrition interaction; sow–piglet	117
Specific antibody	
– industrial emission; AI; feeding; sheep; ELISA	67
<i>Staphylococcus aureus</i>	
– antibiotics; minimal inhibition concentrations; mastitis; cattle	159
– milk; identification; biological typification enterotoxigenicity	37
Testis	
– bull; testosterone; histopathological changes	579
Testosterone	
– testis; bull; epididymis; histopathological changes	579
Therapy	
– mastitis; clinically apparent forms; antibiotics	511
<i>Toxocara canis</i>	
– giardiosis; dog; breeding unit	93
– inbred mice; lungs; changes; migration of larvae	747

<i>Toxoplasma gondii</i>	
– muskrat; surface water	743
Trematodes <i>Dicrocoelium dentriticum</i>	
– ewes; intraruminal capsules; albendazol; efficiency	297
Turkey	
– <i>Cryptosporidium meleagridis</i> ; endogenous developmental stages; localisation	733
Urea	
– milk; lactic cultures; fermentation activity	715
Vaccine	
– enzootic abortium; inactivated v.; post-vaccination immunity	589
Veterinary Research Institute	
– research activities; selected papers	143
Volatile fatty acids (VFA)	
– artificial rumen; cadmium; feed; fermentation	11
Waste waters	
– pig farms; SR; treatment of w. w.; physico-chemical analysis	677
– slaughterhouse; microorganism; parasitic pathogens	345
Xylazine	
– anesthesia; Japanese quail	23
Zeolit	
– VW substance; intoxication; rat	443

REJSTŘÍK AUTORŮ

Babák V.	45	Gréserová G.	631, 637, 649
Banykó J.	263	Groch L.	579
Baranyiová E.	605	Gulovič J.	345
Bárta J.	111	Haková H.	85
Bartko P.	355	Halouzka R.	321
Bartoš M.	167	Hampl J.	175, 305
Bejčková L.	451, 567	Haragsim O.	133
Beseda I.	59	Haragsimová L.	133
Bíreš J.	67, 355	Heinová D.	75, 287
Bírešová M.	67, 355	Hejlíček K.	271, 337, 615
Blahovec J.	75, 287	Herich R.	701
Bobek P.	423	Herzig I.	175, 305, 381
Bomba A.	701	Holčák V.	111
Bouda J.	223	Holub A.	117, 559, 605, 625
Bučko V.	701	Horák V.	597
Capak D.	435	Hořejš R.	93
Cabadaj R.	759	Hradecký J.	597
Černý L.	337	Hruban V.	597
Čfžek A.	315, 551	Hruška K.	55
Čfžek M.	701	Choma J.	649
Čonková E.	329	Illek J.	231
Čorba J.	297	Jalč D.	11
Diba F.	579	Jenčík F.	355
Dočekalová H.	175	Juhássová Z.	701
Doubek J.	29, 223, 231	Jurajda V.	321
Faixová Z.	255	Juranová R.	23
Filka J.	321	Juriš P.	345, 677
Fišer A.	245, 407	Kapitančík B.	701
Fortýn K.	597	Kašteř R.	701
Gajdošová E.	589	Kazár J.	589

Kišidayová S.	11	Mojžiš J.	443
Knotková Z.	321	Mojžišová G.	443
Kočišová J.	103	Mužík J.	223
Kolcunová A.	589	Nadř P.	67, 631, 637
Košutzký J.	397	Nagy O.	1
Kotrbáček V.	321	Nezval J.	743
Koudela B.	93	Ništiar F.	443
Kováč G.	287, 443	Novák P.	245
Kováčik J.	59		
Kováčová E.	589	Olejník P.	159, 519
Kovařík K.	551	Ondráček J.	231
Kozdera A.	205		
Kožurková M.	85	Páčová Z.	197
Krajča A.	23	Pajerský A.	747
Krajčovičová-Kudláčková M.	423	Pakandl M.	377
Krajničáková M.	541	Pavlas M.	451
Králiková J.	59	Pavlásek I.	279, 733
Kravjanský I.	701	Pavlík I.	111, 451
Krupicer I.	297	Peřko B.	297
Kubíček O.	111	Písaříková B.	175, 381
Kubinec J.	59	Plachý P.	345
		Ponížilová E.	605
Laciak V.	723		
Laciaková A.	723	Rosival I.	67
Lániková A.	245	Růžičková V.	37, 187
Lašanda V.	345	Ružík V.	345
Lauková A.	389	Ružíková A.	637
Lazár L.	653	Rychlík I.	111, 167
Literák I.	533, 743	Ryšánek D.	45, 159
Lukášová J.	715		
		Sabo A.	589
Maraček I.		Siroka P.	11
.....	388, 497, 499, 631, 653, 711, 759	Skalka B.	533
Medvedřová M.	747	Slanina Ľ.	1
Michna A.	355	Sokol J.	59, 677
Mírčetić R.	435	Standara S.	381
Mišřurová E.	85	Stojiljković Z.	435

Sviatko P.....	11	Valent M.	59
Svoboda M.	29	Válka J.	59
Šedivá I.	159	Váradý J.	255, 297
Šedovič M.	1	Vasiř M.	503, 511
Šesták K.	167	Venglovský J.	677
Škrobánek P.	397	Vilček Š.	687
Šlehoferová L.	45	Vinkler A.	579
Šlosárková S.	139, 140, 141, 143	Vlček J.	175, 305
Švrček Š.	663	Věžník Z.	56
Tadesse W. M.	315	Vrchlabský J.	381
Tichý J.	597	Weissová T.	355
Tomašovičová O.	747	Závadová J.	663
Toth J.	223	Žert Z.	29
Treml F.	271, 337, 615	Žitňan R.	701
Urbanová E.	197		

REJSTŘÍK PRACOVIŠŤ AUTORŮ

Česká sbírka mikroorganismů, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, Brno	197
Department of Surgery, Veterinary Faculty, University of Zagreb	435
Experimentálne výskumné stredisko Univerzity veterinárskeho lekárstva v Košiciach so sídlom v Zemplínskej Teplici	701
Farmaceutická fakulta UK, Hradec Králové	175, 305
Huma-Lab s. r. o., Košice	443
Chirurgické oddělení, nemocnice Semily	597
Lékařská fakulta UPJŠ, Košice	443
Odchovna dravých ptáků, Milotice	111
Okresná veterinární správa, Košice	345
Parazitologický ústav AV ČR, České Budějovice	93, 377
Parazitologický ústav SAV, Košice	297, 345, 677, 747
Patologicko-anatomické oddělení, nemocnice Turnov	597
Přírodovědecká fakulta UPJŠ, Košice	85
Státní veterinární ústav, Brno	245, 551
Státní veterinární ústav, Praha	45, 279, 733
Štátna veterinárna správa, Bratislava	59, 677
Štátny veterinárny ústav, Košice	345
Technická univerzita, Zvolen	59
Univerzita veterinárskeho lekárstva, Košice	1, 67, 75, 255, 287, 329, 355, 443, 663, 687, 701, 731
Ústav ekológie lesa SAV, Zvolen	59
Ústav experimentálnej veterinárnej medicíny, Košice	1, 67, 263, 355, 503, 511, 541, 631, 637, 649, 653, 663, 677, 687, 701, 711, 759
Ústav fyziológie hospodárskych zvierat SAV, Košice	11, 103, 389
Ústav živočišné fyziologie a genetiky AV ČR, Liběchov	597
Vedía – soukromá veterinární laboratoř, Strakonice	615
Veterinární laboratoř MV ČR, České Budějovice	93
Virologický ústav SAV, Bratislava	589
Výskumný ústav výživy, Bratislava	423
Výskumný ústav živočišnej výroby Nitra, pracovisko Košice	701
Výskumný ústav živočišnej výroby – stanica chovu a šľachtienia hydiny, Ivanka pri Dunaji	397

Vysoká škola poľnohospodárska, Nitra.	59
Vysoká škola veterinárni a farmaceutická, Brno.	23, 29, 117, 223,
... 231, 245, 271, 315, 321, 337, 381, 407, 533, 551, 559, 579, 605, 615, 625, 715, 743	
Vysoká škola zemědělská, Praha.	597
Výzkumný ústav veterinárního lékařství, Brno.	
.....	37, 45, 111, 159, 167, 175, 187, 197, 205, 305, 381, 451, 519, 567

OBSAH – CONTENTS

L u k á š o v á J.: Mechanismus působení močoviny v mléce na kysací aktivitu mléčných kultur – The mechanism of urea action in milk on the fermentation activity of lactic cultures	715
L a c i a k o v á A., L a c i a k V.: Možnosti eliminácie mikroskopických vláknitých húb dezinfekčnými prostriedkami – Possibilities of elimination of the microscopic filamentous fungi with disinfectants	723
P a v l á s e k I.: Lokalizace endogenních vývojových stadií <i>Cryptosporidium meleagridis</i> Slavin, 1955 (<i>Apicomplexa: Cryptosporidiidae</i>) u ptáků – Localization of endogenous developmental stages of <i>Cryptosporidium meleagridis</i> Slavin, 1955 (<i>Apicomplexa: Cryptosporidiidae</i>) in birds	733
N e z v a l J., L i t e r á k I.: <i>Toxoplasma gondii</i> in muskrat (<i>Ondatra zibethicus</i>) – <i>Toxoplasma gondii</i> u ondatery (<i>Ondatra zibethicus</i>)	743
M e d v e d ť o v á M., P a j e r s k ý A., T o m a š o v i č o v á O.: Zmeny pľúc myší vyvolané migráciou lariev <i>Toxocara canis</i> – Changes of the lungs in mice induced by migration of <i>Toxocara canis</i> larvae.	747
Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA	
M a r a č e k I., C a b a d a j R.: Životné jubileum akademika Ota Jaroslava Vrtiaka	759
Obsah ročníku 39 (LXVIII)	I
Věcný rejstřík	X
Subject index	XXII
Rejstřík autorů	XXXIV
Rejstřík pracovišť autorů	XXXVII

UPOZORNĚNÍ PRO ODBĚRATELE

Od letošního roku vyřizuje veškeré služby spojené s distribucí časopisu Veterinární medicína vydavatel – Ústav zemědělských a potravinářských informací Praha.

Objednávky na předplatné posílejte na adresu:

Ústav zemědělských a potravinářských informací
referát odbytu
Slezská 7
120 56 Praha 2

Vědecký časopis VETERINÁRNÍ MEDICÍNA ● Vydává Česká akademie zemědělských věd a Slovenská akadémia pôdohospodárskych vied – Ústav zemědělských a potravinářských informací ● Vychází měsíčně ● Redaktorka: ing. Zdenka Radošová ● Redakce: Slezská 7, 120 56 Praha 2, tel.: 02/25 75 41 ● Sazba: Studio DOMINO – ing. Jakub Černý, Pražská 108, 266 01 Beroun, tel.: 0311/240 15 ● Tisk: ÚZPI Praha ● © Ústav zemědělských a potravinářských informací, Praha 1994

Rozšiřuje Ústav zemědělských a potravinářských informací, referát odbytu, Slezská 7
120 56 Praha